

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

HEDGÅN

GRUNDLAGD AF FRITHIOF HELLBERG

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

SÖNDAGEN DEN 9 FEBRUARI 1919.

HUVUDREDAKTÖR:
ERNST HÖGMAN.RED.-SEKRETERARE:
ELISABETH KREY-LANGE.

Anders de Wahl på scenen.

Anders de Wahl och Harriet Bosse i Tor Hedbergs "Johan Ullstjärna".

NÄR ALBERT RANFT SOMMAREN 1892 blev Djurgårdsteaterns styresman och därmed inledde sin teaterverksamhet i Stockholm, kom det fart och hållning i det sceniska arbetet därute, efter ett par föregående säsongers dekadans. Det fanns ungdom, talang och initiativ inom den enkla sommar-teaterns brädväggar, reperloaren ägde omväxling och höjde sig till och

med upp på komediens och skådespelets plan.

En ung Thaliason, som den sommaren särskilt tilldrog sig stockholmarnes intresse, var Anders de Wahl. Han ådagalade en individuell artistbegåvning, visserligen ännu i sin gryning, men som gav rika löften. I sitt eget proverb "För tidigt", ty han idkade även dramatiskt skriftställer, fram-

trädde hans otvetydiga anlag för komedien, i operetten "Söndagsbarnet" avslöjade han sig som fantasifull komiker och i E. v. Wildenbruchs skådespel "Tofs-lärkan" slutligen vann han sin förnämsta konstnärliga seger den sommaren som den unge arbetaren Paul Ilfeld — en framställning präglad av ung, varm känsla och käckt gosselyne.

Nu var isen bruten och han gick vidare, först som karaktärs-komiker i uppgifter av folkligt skaplyne såsom Lill-Klas i "Lill-Klas och Stor-Klas", drängen Olof i "Per Olsson och hans käring" och unge Triddelfitz i "Livet på landet". Det var något nytt i dessa saftigt karaktäriserade figurer, där fantasi och naturstudium förenades i ett spel, som glittrade av glädje över att kunna skapa, så att scenen blev gripbar natur, men ändå liggande åtskilliga trappsteg över den osovrade verkligheten.

Emellertid kände han sig snart färdig med de osammansatta människorna, till vilka också hörde prins Karl Henrik i "Gamla Heidelberg", åt vars sött romantiska kärlekssaga bland Neckars vinkullar han gav illuderande liv ett hundratals gånger, ung och lyrisk som han själv var och mött av en publik, där kvinnorna voro i majoritet och följaktligen omätliga i fråga om sötsaker.

Ej underligt därför om beskan och skärpan i den stora diktens karaktärer nu skulle fånga hans uppläcktslystna ande. Han gjorde sig till målsman för Strindbergs titannatur och grubblarsinne i Mäster Olof och Erik XIV, han blev den för sin tro stridande prästen Sang och den av politikens giffångor dräpte Paul Lange i Björnsons mäktiga skådespel, han blev frihetsdrömmaren Helge i "Johan Ullstjärna", condottieren Prinzivalle i "Monna Vanna" och Berg-Eyvind i det gripande isländska skådespelet "Berg-Eyvind och hans hustru".

Det senaste tagna civilporträttet av konstnären.
— Goodwin kamerabild.

Men ej förnekade han därför sin komiska begåvning. Vem minnes ej hans Revisorn och Erasmus Montanus, åt vilka klassiska figurer han förlänade en löjlighetens festivitas och satiriserande karaktäristik av på svensk scen sällsynt kraft och bredd. En särskild plats i Anders de Wahls stora repertoar intar hans Hamlet, åt vilken karaktär han ägnat ett ingående studium och återgivit i en folkning av betydande självständighet.

Ännu många uppgifter ha tillfallit honom under hans 30-åriga konstnärsvksamhet, uppgifter av den mest skiftande art, vilka om och om igen fastslagit hans mångsidighet och hans lust att kasta sig in på nya stigar. Med sin livliga intelligens och sin glödande nitälskan för den konst han gjort till sitt kall, söker han nämligen ständigt nya uttrycksmedel för vad han vill ha fram, nya siktpunkter från, vilka han kan förklara diktarnes människor. Man har kallat honom experimentator — det borde hellre heta spanare, lyssnare, lodare i människosjälens evigt gåtfulla djup. Man har stundom fäst sig vid hans virtuositet såsom det väsentliga. Detta är felsyn. Virtuositeten odlar han naturligtvis också, eftersom ingen konst kan meddelas till anammade åt synen och hörseln utan tekniken som förbindelselänk, men i denna teknik ligger som kärnan i skalet det andliga innehållets mærg — och tom var aldrig Anders de Wahl i sin konst lika litet som han är det som människa.

Han kan kanske ge för mycket, den fataliteten är ofta en sprudlande inbillnings följesven — men vi ha ju ganska gott om dem, som mäta med knappa mått, varför en begåvad slösare bör kunna få följa sin natur.

I dag söndag fyller Anders de Wahl 50 år. Nulidens femtioåringar äro ofta yngre än de som knappast nått till sin första rynka och sin första förlovning. Vad Anders de Wahl beträffar, är han idel ungdom. Barnets glada naivitet och människans mogna kämpa inte om herraväldet i hans själ; de trivas därinne tillsammans. Och de förklara varför hans konst alljämt är frisk och nyskapande — den dramatiska diktningen till fromma och vår vardande skådespelargeneration till föredöme.

ERNST HOGMAN.

Den eviga gåtan.

Av EBBA ORSTADIUS.

FRU NINA SOM SATT VID FÖNSTRET och lappade linne, såg med lättad, att hennes tioåriga dotter, Inga, tog till en bok att läsa.

Inga var mången gång ett ganska trött-samt barn på grund av sin brådmogenhet, sin vetgirighet och envisa frågvishet. Hade hon en gång fått något i huvudet att ta reda på, slutade det ej, förrän hon visste, vad hon ville veta.

Fru Nina såg bort på barnet och boken. Så drog hon en suck och sade för sig själv:

"Jag har samvetsförebärrelser över, att jag låter henne läsa vad som helst, men det är bara en lättad att tysta mun på henne med något."

Så förgick en stund i stillhet.

Plötsligt höjde Inga huvudet och sporde: "Mamma, vad är det, 'den stora kärleken'?"

"Det är ingenting", svarade modern undvikande, — "ingenting, som du förstår, om

En hälsning från Ellen Key

till
Anders de Wahl.

Strand den 4/2, 1919.

KÄRE ANDERS DE WAHL,
undertecknad var bland dem,
som gladdes åt Er, då Ni på
Dramatiska teaterns elev-upp-
visning utförde *Ambrosius*,
med min gamla elev Valborg
Hanson till motspelande! Redan
då blev hoppet stort om Er fram-
tid. Men ingen kunde då vara
viss att löftena skulle överträf-
fas, att bristerna så målsäkert
skulle motarbetas, att den heliga
elden var en så bjudande
flamma!

Arvet från Er mor blev Er
segerkraft! Och skönt har Ni
tackat henne! Detta är nu Er
största glädje, så tror Er till-
givna

ELLEN KEY.

jag än förklarade det. — Förresten skall du inte läsa sådana där böcker", tillade hon.

Inga aktade ej på moderns sista ord utan upptog med ett envist kast på huvudet:

"Ingenting, som jag förstår, — jag måste förstå det, då jag vill det!"

"Låt mig vara, barn!", sade modern trött.

"Säg, säg!" envisades Inga.

Fru Nina riktade sin blick på dottern, och det kom något skarpt däri som av bitterhet och besvikelse, då hon yttrade:

"Det är en dårskap, som man tror på, så länge man är ung och oerfaren, — något dumt, som med tiden gör en klok."

"Ja, men vad, vad är det? — Är det ett fing? Förklara det mer!"

"Jag kan inte förklara det tydligare."

Inga satt fundersam en stund. Så reste hon sig och kom fram till modern.

"Tror mamma, att pappa kan förklara det?" undrade hon.

"Jag vet inte", svarade modern med en enerverad rörelse.

"Jag vill fråga honom."

Glad att bli lämnad i ro såg fru Nina dottern styra stegen mot faderns rum. I känslan av att störa blev denna försagd stående vid faderns skrivbord, där han satt med skrivgöra i högar och arbetade, så svetten pärlade på pannan.

"Vad vill du?" sporde han relligt.

"Jag ville bara... bara... Pappa, säg, vad är det, 'den stora kärleken'?"

Inga såg faderns läppar krökas till ett föraktligt leende, och hård ljud hans röst, då han svarade:

"Det är besvikelse och bitterhet! — Tidsnog får du lära känna det. — Seså, gå nu, och stör mig inte vidare!"

Med respekt för fadern gick Inga lydigt sin väg, ehuru hon ej kände sig tillfredsställd med svaret. Inkommen till modern blev hon utskickad att leka. Det var sannerligen ej nyttigt för henne att jämt sitta inne och läsa, hon fick sådana griller i huvudet.

Någon stund senare tumlade hon om bland de andra barnen nere på lekplanen.

Mitt under leken blev hon dock helt allvarlig. Hon kom att erinra sig det spörs-mål, hon hemma aldrig fått riktig utredning uti. Och så sporde hon mitt upp i högen av lekkamrater:

"Kan någon säga mig, vad det är, 'den stora kärleken'?"

"Ja, jag kan", svarade en halv vuxen pojke med spjuver och upplåg i blicken, — "jag kan. Det är något att leka med — alldeles som så här..."

Därmed svingade han med sitt bollträ bollen högt upp i luften, skraffade och kastade sig på nytt in i leken. De övriga barnen, som alla voro äldre än Inga, skraffade med, och Inga tordes inte undra mer.

Om kvällen, då hon skulle gå till sängs, och farmor var henne behjälplig vid avklädningsen, slog hon armarna om farmors hals och sade:

"Säg mig, farmor, vad är det, 'den stora kärleken'?"

"Ack, mitt barn", sade farmor blitt och strök hennes lena, guldgula silkehår, "det är något ljuvt, som den gode guden en gång sänder dig från himlen, om du är en riktigt snäll liten flicka."

"Vad är det?!"

Inga stirrade förundrad på den gamla.

"Något vackert, som livet en dag skall förklara för dig", nickade denna till svar.

"Något vackert!" upprepade barnet med stora ögon. — "Och pappa som sa, att det var något stygt: bitterhet och besvikelse, — och mamma, att det var en dårskap, som med tiden gör en klok — och... och..."

Farmoröst fick en sådan förunderligt allvarsam ton, då hon sade:

"Ja, mitt barn, så är det: 'den stora kärleken' är: den eviga gåtan."

"Men", tillade hon efter en minut, "livet skall kanske lära dig lösa den rätt, en gång när du blivit stor, — därav förstår du inte något nu. Så du skall inte tänka mer därpå. — Giv nu i stället farmor godnattkysssen, och kryp så ner och bed din aftonbön."

Farmor satt vid Ingas säng, där hon låg med sammanknäppa händer.

"Jag vill be den gode guden, att han riktigt snart sänder mig 'den stora kärleken', eftersom farmor säger, att det är något vackert", sade Inga.

Så läste hon sin bön. Och farmor kysste henne på kinden, stoppade täcket ikring henne, släckte ljuset och gick.

Där låg hon nu i mörkret med klarvakna ögon och funderade. Det var först långt om länge, hon halvhögt utbrast för sig själv, i det hon vände sig inåt väggen att sova:

"Det måste vara något underligt det där, eftersom de tala så olika. — Men jag får väl veta det en gång, när det kommer, vem som har rätt."

I mörkret stod farmor lutad mot dörrposten, medan hennes blick stum och sorgsen gled ut i mörkret.

"Ack, lilla barn", viskade hennes skrumpna, darrande läppar ut i rymden, "alla tro de, att de lösa den rätt, denna skiftande, eviga gåta!"

Iduns byrå och expedition,

Mästersamuelsgatan 45, Stockholm.

Redaktionen: kl. 10—4.
Riks 1646, Allm. 9803.
Red. Högman: kl. 11—1.
Riks 8860, Allm. 402.

Expeditionen: kl. 9—5.
Riks, 1646, Allm. 6147.
Annonskont.: kl. 9—5.
Riks 1646, Allm. 6147.

Iduns prenumerationspris:

Idun A., vanl. uppl. med julnummer: Kr. 14:—
Helt år ..... Kr. 7:25
Halvt år ..... » 3:75
Kvartal ..... » 4:50
Idun B., praktuppl. med julnummer: Kr. 18:—
Helt år ..... Kr. 9:25
Halvt år ..... » 4:75
Kvartal ..... » 1:75
Månad ..... »

Iduns annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:

40 öre eft. text.
45 öre å textside.
20 % förhöjning för
särskilt begärd plats.

Utländska annonser:
å textside, 20 % förh.
för särsk. begärd plats.
å textside, 20 % förh.

Signe Hebbes memoarer.

På grundvalen av konstnärinnans muntliga berättelser nedskrivna av

Hildur Dixelius-Brettner.

Efterskörd.

(Forts.)

FOLJANDE DAGEN, DÅ DE SOPADE brudstugan funno de ingenting, endast några hyvelspån i klockvrån; hade pigan hållit sin skrattlust, så hade spånorna nu varit av guld."

Denna saga återfinnes bland många andra i Vendela Hebbes folklivsskildring "Under hänggranarna", vilket arbete Grundtvig kallar "en Guldgrube" för den folkloristiskt intresserade. Grundtvig skriver nämligen:

Højstærede fru Vendela Hebbe!

Allerede for længe Siden skulde jeg have sagt Dem en hjertelig Tak for deres saa velvillige och tillfredsstillende Svar paa mine mange nærgaaende Spørgsmaal og endelig for den ny Guldgrube De o. Deres Bog "Under hænggranarna" aabnet for mig. Naar jeg ikke har gjort det for, er det ene og alene, fordi jeg paa den ene Side har haft saa mange Spørgsmaal paa Hjærte og paa den anden Side har undset mig for at igen sætte deres Taalmodighed paa Prøve. Som De ser har min Iver dog taget Magten fra min Frygt. Jeg vover mig atter frem med nogle Spørgsmaal og maa anbefalde mig til den samme Overbærenhed som De viste mig den første Gang jeg bankede på Deres Dør. Jeg har i alle Maader haft stor Fornøjelse af at læse Under hænggranarna, som De havde den Godheten at sende mig. Den giver saa mangt et Vink til dybere Forstaaelse av Folkets Liv.

Det vil forhaabentlig ikke være allfor længe inden Anden Del av "I skogen" ser Lyset. Jeg glæder mig meget til dens forventede rige Indehold.

Maa jeg her blot tillade mig et allmindeligt Spørgsmaal: naar noget efter Deres Opgivelse tilhører den folkelige Tradition, er det saa Traditionen i Smaaland og da i vilken Egn av Smaaland? Hvor Uvæsentligt dette end kan synes at være, er det dog langt fra uden al Betydning.

Og nu endelig: hjertelig Tak fordi de tillades mig personlig at hilse paa Dem. Det vilde i Sandhed være mig en Aere og Glæde, om det ved Lejlighed kunde ske.

Med Højagtelse er jeg Deres ærbødige og Taknemmelige

S. H. Grundtvig.

Grundtvigs förhoppning om en andra del av "I skogen" gick ej i uppfyllelse. 1884 öklade Vendela Hebbe dock sin produktion på sagans område med en samling "Sannsagor för ungdom". Om denna bok skriver Björnstjerne Björnson i ett brev daterat Paris, Rue Faraday 15, d. 26 mars 1885.

Kære fru Hebbe, deres bok ligner ingen annen för barn eller barnlige sjæle, ti den er full af trots og revolution! Ingen underkastelse men selvstændighet, og hævn hvis den krænkes. Og så er den full af ypperlige opfattninger af dyr. Skatan er aldeles oforlignelig. Og der er nogen vers, som faen selv ikke kan gøre bedre. Og sådant noget som "Gåtan" pag. 73, er den virkelig deres? Så er der små biter jeg måste lute til, så uvilkorlig rørende er de, uden al tilstælning. Kort og godt, i boken er noget heksagtigt; den fanger en med löjer og alvor og spot og latter; — men der er en kniv i bæltet paa den lille heks.

Ännu sidder jeg her, kære frue, og jeg kan ikke være tryg. Den ene dag kan jeg gå, den anden ikke tage tyve skridt uden at måtte stanse. Men når vejret blir bedre blir vel også jeg.

Hils fröken Signe fra min hustru og mig! Vi træffes dog vel et eller annet sted — jeg mener her på jorden...

Deres ærbødige

Björnstjerne Björnson.

Sannsagan om skatan, som Björnson fann så "uforlignelig", är liksom flertalet av sa-

gorna i denna samling illustrerade av Carl Larsson.

— "Det var en gång en skata, som tillhörde en läkare, som var mycket anlitad, så att det gick många människor ut och in hos honom. "Ack, Jensen, jag är så dålig!" jämrade de sig jämt och samt. Skatan, som hörde detta dag ut och dag in, tog efter och lärde sig snart att eftersäga dessa ord, varav hon i nödens stund hade mycken nytta, såsom vi i det följande skola erfar.

Läkaren dog och skatan släpptes ut i det fria; men när en fågel är fri, kan den därför icke känna sig "fri i livet", utan är det att vara fågelfri detsamma som att vara dömd till döden. Så hände det en dag, då vår skata satt och småpratade för sig själv i ett träd, putsade sina fjädrar och plockade på haklappen, att hon såg en ljusglimt och hörde en knall, varvid hon skadeskjuten och vingbruten föll till marken.

Då jägaren kom att hämta sitt byte, jämrade hon sig högljutt: "Ack, Jensen, jag är så dålig, så!"

Mannen blev så förskräckt, då han hörde skatan tala, att han satte i väg det fortaste han kunde. Han hette tillfälligtvis Jensen han också, ett mycket allmänt namn i Danmark, där händelsen för icke lång tid till-

baka verkligen tilldrog sig. Jägaren trodde, att det var en förtrollad skata. Då den sårade skatan blivit av med Jensen, linkade hon in i skogen, släpande sin blodiga vinge efter sig, oupphörligen försäkrande att hon var "så dålig, så dålig, så!" Det var också sant, men huru det var eller icke var, så blev hon småningom bättre sedan hon kommit in i skogen och lagt sig ned i det svala fuktiga gräset. Efter några dagar, under vilken tid kosthållet varit knappt nog, vilket dock, i anseende till sårfebern varit ganska nyttigt, blev hon kry igen. Fåglar hava gott läkeköft, så att vingen blev helbrägd och skatan tålde allf vid att hålla fasta efter goddagarna hos doktor Jensen. Visserligen blev vingen litet svag, men skatan kunde dock både "hoppa som en hare och gå som en man", såsom det står i gåtan, ja, till och med flyga, om det gällde på. Levde gjorde hon i alla fall både länge och väl och om hon någon gång klagade, så skedde sådant mera av gammal vana än av nöd eller också tänkte hon sig tillbaka i doktor Jensens väntningssal.

Vad "Gåtan, pag. 73" beträffar, undrar man ej att Björnson spørjer författarinnan om den "virkelig er Deres?" Så äkta bär den den folkliga traditionens och folkpoesiens särmärke:

Gehejmelegationsrådet R. Vedel.

Iduns Kokbok

At
BLISABETH ÖSTMAN.

är den bästa kokbok för det svenska hemmet.

8:de upplagan nu utkommen.

Pris kr. 7: — inbunden.

Konstflifen

Förening för hemslöjd och Konsthantverk.

Försäljningslokaler: Gamla Högskolan - - - Göteborg.

Vem är den ställige junker som du följer?
 Min herre.
 Varifrån kommer han?
 Från Morgonlandet.
 Varthän?
 Till Aftonlandet.
 Vilken provins?
 Vårt hemland.
 Var ligger det?
 Hundra mil härifrån, landvägen.
 Vad heter du?
 Villande stig kallar man mig,
 Ärevärd heter mitt svärd,
 Tidsfördriv nämnes mitt viv,
 Ärna heter min färna,
 Sent uppe och tidigt i säng heter min dräng,
 Sonen Brusande vind, dottern Rosenkind
 Flinker i skinn heter fålen min,
 Sjumila språng heter hans gång.
 Hoppeti hoppa heter min loppa,
 Omsom hon springer i vrån på strån,
 Omsom så fin på lin —
 Hökens bane heter min hane
 Immer gesund heter min hund,
 Nu vet du mitt liv med hushåll och viv.
 Mitt svärd och min färd
 Och hunden och hästen,
 Sen gissa till resten."

Vendela Hebbe efterlämnade i manuskript en större samling folksagor, upptecknade såsom på konvolutet angives "efter hör-sägen". Hon nedskrev dem i sin sena ålderdom. Samtliga äga de den "ypperlige Stöbning", som Grundtvig så mycket beundrade i hennes sagosamling "I skogen" och helt visst skulle dessa sagor ha berett den store forskaren samma "videnskabelige Fortrydelse" att det just på grund av denna "ypperliga Stöbning var saa godt som umuligt at se hvad der tilhører Traditionen og hvad der maa tilskrives selve den ærede Forfatterinde". Som prov på vilka pärlor som rymmas i denna posthuma samling må sagan om "Tummeliten Barsöl" anföras.

"Det var Tummeliten, eller den s. k. Gärdsmysen, som skulle hålla barsöl.

"Adjös nu så länge, sa far, jag går och bjuder grannarna till fadders", och därmed tog han käpp och hatt och skulle begiva sig åstad. "Dumsnut", sade hans fru, "inte ska du bjuda släkten till fadders åt våra

Carl Eldhs byst av Richard Bergh, nu uppställd i Nationalmuseums kupolsal och smyckad med en florbhängd lagerkrans samt omgiven av cypresser.

små, vad tänker du på, vad skall du göra med sådana tomtar? Har du då inte någon stolthet i kroppen?"

Förgäves invände gärdsmysfar att lika fåglar leka bäst, kaka söker maka, högmog går före fall m. fl. vishetsregler och erfarenhetsrön.

"Du är så lika kaka du, lillefar, stor som en pepparnöt", sade gärdsmysmor. "Ha vi inte gryn till gröt. Bobbor till stek, skalbaggsår och flugben till efterrätt, så att vi kunde ha råd att bjuda storfolk, vi. Hökesan skall bli gudmor, kajorna stå fadder,

pastor Korp och klockar Gök skola hålla tal och sjunga."

Far traskade av det fortaste han kunde för han storknade av den myckna maten som mor i andanom dukat upp.

Nu kokades, fejad, bryggdes och tjärnades. När gästerna kommo skulle de då till att äta, men de hade knappast hunnit sätta sig till bords förrän all maten, gryngröt, bobbor och flugben försvunno, som en enda munbit alltsammans.

"Krax! strax! hit med mera mat, prästen tål ej tomma fat", sa Korpen; Gärdsmysmor måste tillstå att visthuset var tomt. Då blev han så sinnt, att han tvärt slukade barnafadern med fjär och allt. Klockaren och faddrarna delade husmodern emellan sig och gumor åt upp alla gudsönerna och gud-döttrarna.

"Den som vill knäcka nötter med de stora får skalena i synen", viskade de andra småfågeln av gärdsmysläktet sig emellan. Det förtröt dem att de inte hade blivit bjudna till fadders, men de tyckte ändå synd om de små fränderna som så ömkligt omkommit under deras ögon; huru litet ett fågelhjärta än är, så hyser det ändå kärlek och medlidande med sina grannar. När de så blickade mot skyn och sågo det bortflaxande fadderskapet och hörde deras kraxande tänkte de:

"Det är präkligt där i sväven, men så lugnt i skuggan här", och så kilade de skyndsamt in i de gömslen och springor, där de hade sina bon. Man påstår att allt sedan dess hava dessa små tomtar av fågelsläktet förblivit hedningar. Huru därmed förhåller sig vet man ej bestämt, men visst är att dessa små fåglar särskilt sluta sig till varandra, ehuru de väl trivas i närheten av människors boningar och stundom reda sina nästen än i husknutarna, än i springorna mellan ytterväggarna och brädfordringen av huset, där de små hustomtarna kila ut och in som små möss, men de våga sig aldrig in i bondens skafferi eller matskåp utan leva för sig och sina utan att göra någon för när, varför ock ingen kan begripa orsaken till att denna lilla fågel i Skåne kallas "Barske Kung".

En rangplats såsom typisk folksaga i samlingen torde intagas av sagan om "Himlafararn". (Forts.)

Richard Bergh.

FÖR FÅ VECKOR sedan, då Richard Bergh fyllde sextio år, ägnade vi den store konstnären och den högt uppskattade chefen för Nationalmuseum en artikel. Denna födelsedag firades i skuggan av ett svårt lidande och alla, som personligen kände konstnären visste att hans dagar voro räknade och att han aldrig skulle få tid att sluta det stora verk, som han knutit sitt namn vid: omdaning-en av Nationalmuseum. Det är Richard Berghs ande, som möter oss i de många nyordningarna, och vi kunna endast med tacksamhet erkänna, att vad han åstad-

Konstnärsförbundets styrelse. Efter en oljemålning av Richard Bergh.

In memo-riam.

kommit skänkt oss ett nytt, intimare, vackrare museum än det gamla.

Höfding säger någonstädes om en gammal humanist, att hans bildning genomströmd som solsken hela hans varelse. En sådan människa var också Richard Bergh, konstnären, humanisten, konstfilosofen. Det är med tungt hjärta vi säga farväl åt våra mest framstående konstnärspersonligheter från 1890-talet, först Carl Larson, nu Richard Bergh med endast några dagars mellanrum. Höfdingarna lämna oss, var äro de unga ledarna?

Sagan om den svenske hjälten vid Narva. Förtald av Hedvig Svedenborg.

DET VAR EN GÅNG — INTE DEN 20 NOVEMBER 1700 DÅ CARL XII SLOG EN RYSK ARMÉ PÅ ÖVER FYRATIOTUSEN MAN MED ÅTTATUSEN TVÅHUNDRA SVENSKAR — UTAN I NÅDENS ÅR 1919 DÅ MARTIN EKSTRÖM MED EN HANDFULL FINNAR OCH ESTLÄNINGAR STORMADE NARVA OCH BEFRIADE DET FRÅN DEN RÖDA TERRORN.

Ja, jag kan just se hur förundrade både de stora och de små barnen se ut i vårt av prat och käbbel utmattade land. Sagor och hjältar höra väl inte vår nyktra tid till. Det är naturligtvis bara sladder att underofficieren vid Upplands artilleri, löjtnanten och järnkorsriddaren i tyska armén, den av Mannerheim utnämde majoren i finska armén även blivit kanoniserad till hjälte.

Han är väl ingenting annat än en vanlig vapendragare och lyckoriddare, som kanske haft en liten smula mera tur än vanligt. Så inte är väl det något att tala om.

Nej, kanske inte det. Men det hindrar inte att jag i alla händelser känner en brinnande lust att berätta den här lilla sagan, som på sitt sätt är lika brokigt skiftande som många av sagorna i Tusen och en Natt. Det mesta har Martin Ekström själv talat om för mig men en hel del har även kommit till mina öron genom kamrater och vänner. Ungdomar som nu inte kunna nämna hans namn utan att ögonen tindra av äkta, sann hänförelse.

För något tiotal år sedan kom en ung västmanlänning som värvad till Upplands artilleri. Skälet till att han tog värvning var att han ansåg att det var den kortaste och billigaste vägen att nå bildning och kunskaper. Ja, och så trampade han plikttroget igenom sin rekryt- och konstapelskola och när han väl var färdig med det, så började han så smått undra vad meningen var med det hela. Inte kunde han väl gå så där år ut och år in som en halvt omyndig människa. Han kände så bestämt att han var ämnad till något annat och den känslan låg ständigt och värkte i honom som något molande ont.

Men så kom den dag, då general Hjalmarsson fick i uppdrag att sätta upp en gendarmerikår i Persien och i samma nu visste vår unge västmanlänning vad han ville. Vikingablodet svallade och sprängde, ut till främmande fjärran land, till äventyr och kamp stod hans håg och han var en av de första unga svenskar som anmälde sig.

Men det är inte om hans första Perserår som jag här vill följa, då han färdades genom solbrända öknar och isiga bergpass och alltid fanns där striden var som hetast mellan rövarhorderna och gendarmerna, utan om den stund han själv säger ha varit den avgörande i hans liv.

Det var en fyra, fem år sedan han lämnat sitt fädernesland och som han andats orientens förpestade luft, som han kallade det, då han en frostklar vinferdag kom till Hamadan med en liten kontingent trasigt och uthungrat folk.

Solen strålade från en hög och sidenblå himmel och långt innan han ännu nått fram till den lilla staden med sina gropiga och krokiga gator och moskéer av guld och turkos, kände han att det låg något av fest och glädje i luften. En känsla som ytterligare förstärktes då han av en ridande kurir fick veta att de svenske tagit Mousallah och att nu voro vägarna fria igen. Ju närmare han kom staden ju livligare blev det på vägarna, ty från alla håll och kanter strömmade de utestängda till. Det var krigare och rövare villiga att ställa sig i de segrandes sold, det var handelskaravaner och cirkustrupper, det var allt vad brokigt som Osterland och Västerland ha att ge. Där blänkta i solen alla tänkbara vapen och rustningar

Overste Martin Ekström.

från Goliaths enkla slunga till den juvelprydda kroksabeln, från den guldsidda spanska lönnmördardolken till browning av stål. Och lika växlande som vapnen, lika brokiga voro dräkterna.

Utän att han riktigt visste hur det gått till fann sig Martin Ekström med sin lilla kontingent inflettad i den brokiga procession som då den närmade sig stadsporten nog gick upp till halva dussin tusende människor.

Ett gemensamt mål hade de alla, nämligen att få hylla de svenske befriarna och den nyss utnämnde guvernören av Hamadan, majoren vid persiska gendarmeriets V:te kår, Gunnar Källström.

På en liten höjd stodo han och major Eriksson, vilken den föregående natten kämpat och segrat med ett par hundra man mot femtusen kosacker. Ett par blekta, slitna svenska flaggor hade de som bakgrund och musiken skrällde fram något som skulle föreställa Björneborgarnas marsch.

Martin Ekström, som på de sista åren just inte annat sett än svek och vankelmod och den smittande orientaliska njutningslystnaden gripa omkring sig, fylldes av en egendomligt jublande känsla. Han som trodde att han blivit så kall och hård i livets strider och besvikelser att han aldrig mer skulle kunna känna entusiasm.

Med ett halvt bistert, halvt roat leende såg major Källström på de defilerande massorna. Han visste att deras hyllning inte var värd mer än en bristande grann såpbubbla.

Men så föll hans blick på Martin Ekström och hans första tanke var: — Där är det svenskaste jag någonsin sett. Den kraftiga gestalten, det ljusa håret, de sjöblå ögonen, med något av dröm och vemod, de veka linjerna kring munnen och den kraftiga, viljestarka hakan. Hans nästa tanke var: — Detta är just min man, och då log han det ljusa leende som Martin Ekström aldrig skulle glömma.

Genast deras blickar möttes, och prövande vilade i varann, så förstod Ekström att han funnit, vad han alltid men förgäves sökt, en man för vilken människan är allt och

de sociala skrankorna utan all betydelse.

— Det låter övernaturligt, sade Martin Ekström, när han talade om detta, men säkert är att vår vänskap föddes där vid Mousallah, genom en enda blick. Några ord eller förklaringar behövdes sedan aldrig, det var en given sak att vi skulle följas åt, att jag skulle bli hans vapendragare så länge som striderna varade.

Den stunden Martin Ekström fick Gunnar Källström till vän räknar Ekström egentligen som sin rätta födelsestund.

Under ett halvt års tid fingo de kämpa sida vid sida, som samma karoliner, sin hopplösa kamp i ett sönderfallande land, ett land som på världskrigets andra år mer än någonsin blivit till en de politiska intrigernas sjudande häkkittel.

När allt föll sönder, när de intet hade att avlöna och föda sitt folk med längre, så drogo de slutligen hem till sin fädernejord igen.

Knappast hemkommen föll Gunnar Källström offer för en färande bacillsjukdom, som han ådragit sig i orienten. En sjukdom som säkert aldrig fått makt med hans hårda, bergstarka kropp, om den ej varit undergrävd av månaders umbäranden.

Nå, nu tro ni kanske att sagan är slut, men egentligen är det just nu den börjar.

För Martin Ekström var förlusten av hjältevännen en sorg utan ord, en sorg som krävde handling. Nu först kände han tillfullo sitt eget existensberättigande. Nu skulle han, Martin Ekström, leva och handla för att hedra sin fallne väns minne. Han skulle lägga sådana blommor på hans grift som han var värd.

När inbördeskriget i Finland bröt ut var Martin Ekström en av de första som ställde sig till general Mannerheims förfogande, men denna gång ej av äventyrslystnad, ej av vikingens håg att komma ut i världen, ty på sätt och vis hade han, så ung han var, sett nog och mer än nog av livet.

Nej, denna gång var det den målmedvetne mannen som med all makt ville rädda sitt land från den röda floden och genom mannadåd hedra vännens minne.

Tala med någon av dem som sågo honom där ute i striden och ni skall få höra! Det är inte ett år sedan och dock står det redan som en gloria av fabler och legender kring Martin Ekströms ljusa huvud.

Han var dyrkad av sitt folk och blint följde de honom in i det som syntes dem en säker död. Var han blott med, så blev det liv och lust och kämpaglädje.

Från framgång till framgång gick han och då och då nåddes hans vänner av en eller annan liten suddig brevlapp, där han på sitt anspråkslösa sätt meddelade att nu hade han åter haft turen eller lyckan att få hedra sin väns minne.

Men för varje framgång, för varje seger, sänder han en hälsning hem till Gunnar Källströms maka och lilla flicka, hon som såg dagens ljus i sagostaden Bagdad, och säger så vekt att han inga andra blommor har att lägga på vännens grift än sina handlingar.

När så det sista budet kom för en tid sedan, att Martin Ekström stormat Narva, då måste vi le, fast med tårar i blicken, vi hans vänner.

Hur många gånger hade ej Gunnar Källström och Martin Ekström suttit i någon persisk jordhåla, vid en rykande lägereld och tillsammans läst Heidenstams Karolinerna. En flottig, smutsig och slitna gammal bok som följde Gunnar Källström i liv och död.

Skymmer det? Eller vakna andarna? Till Annie Åkerhielm.

"MANSKLIGT ATT DOMA", SKRIVER Annie Åkerhielm i Idun, "skall under min begränsade livstid icke mera inträffa något därute, som mitt hjärta kan bejaka." Därför vill hon vända blicken bort från världsscenerna och stänga in sig i sin varma stuga.

Tröstlösare än allt sorgligt som hänt vore väl ändå, om alla de, som nu måste räkna sig till de slagna i den stora kampen, skulle känna sig lika nedslagna och resignera utan kamp.

Härom dagen träffade jag en man, som vandrar - med spänstiga steg - ett gott stycke fram på åttiotalet. Han ansåg också att han "mänskligt att döma," inte kunde hinna med att se så mycket av det vränga rättvänt, men, sa han, jag vet ju ändå, att det alltid går framåt, jag har ju också studerat en smula historia och är för resten van att röra mig med längre tiderymder.

Så gick den ungdomlige optimisten till sina arkeologiska föreläsningar i Historiska museet, och jag erinrade mig den gamla goda berättelsen om gubben som planterade äppleträd åt sina efterkommande.

Det kan som bekant hända, att när det ser som allra mörkast ut för rättvisan, så är hjälpen närmast. Det är inte omöjligt, att även den jordiska generation, till vilken jag räknar den citerade författarinnan såväl som mig själv, kan få uppleva revanchens dag, en revanche tills vidare i alla händelser. Men stor sak i det, bara vi tro på att den kommer, tro på en rättvis Nemesis.

Om hur den skall börja, finns det redan många som spå. Carl Lindhagen tycks ju frukta en koalition i Ryssland och östern jämte Tyskland mot "Atlantiderna" - för att använda Rudolf Kjelléns nya beteckning för den segrande ententen. Andra mena, att Tyskland, som kämpat i över fyra år mot så gott som hela planeten, redan i och med detta jätteverk tagit revanche för all framtid mot alla nya inringningsgiller och visat sig som den ensamme-starkaste trots allt. Och åter andra peka främst på det faktum, att den entente, som började kriget, ingalunda segrat, eftersom dess från början starkaste militärmakt krossats som allra jämmerligast. Att de demokratiska segerherrarna efter Rysslands fall upphört att tala om vänskapen med den autokratiska förbundsbrodern - det hör till det Kiplingska "another story".

Men lika väl som kriget nu slutat på ett sätt som varken deltagare eller åskådare kunde förutsäga, lika väl kan Nemesis vän-

Och hur hänförd var inte Martin Ekström den gången när doktor Sven Hedin hjälpte honom att få se Carl XII:tes kvarlevor. Ekströms stämma skalv av rörelse, när han talade om den skarpa klara profilen, som alltjämt är så lik de bilder man sett av hjältekonungen.

Och nu skulle det förunnas honom, den ödmjuka och trogne beundraren av andras dåd, att stå nämnd som en sena tiders hjälte vid Narva, på en jord mängd av de svenskes offerade blod och på en plats, som i världshistorien står som en ärestod över de svenske.

Jag kan se honom med blossande kinder och strålände ögon i segerns stund och höra hur han säger: - Gunnar, är du nöjd med din vapendragare? Säg, har jag visat mig värdig den vänskap du skänkte mig?

Ja, detta är sagan om den svenske hjälten vid Narva och om hur han hedrar en väns och medkämpes minne.

da om förhållandena så som ingen nu kan ana.

Måhända blir revanchen oblodig. Den kan bli brutal nog ändå, det visa oss i dessa dagar ententens politiker och generaler. Speciellt då Frankrikes, eftersom det var där revanchetanken frodades som bäst efter den förra interimistiska domen år 1871. Men hämnden behöver icke ens bli brutal.

Vi kunna ju kasta en blick på vår egen historia, även om jämförelsen haltar en smula, som alla liknelser ha för sed. Vår fiende tsar Peter den förstes verk ligger i spillror, utan att åtminstone vi ha lyft ett finger. Vi ha numera inga hämndkänslor kvar mot någon av dem, vi förr slagits med. Vi önska just ingenting tillbaka av våra förlorade länder. Av våra gamla fiender ha för närvarande de flesta skäl att avundas vår ställning.

En gång kunna Tysklands besegrare få skäl att avundas sina nuvarande besegrade. Den har utrotade ryska kulturledningen behöver ersättas. Där kan Tyskland få användning för sina krafter.

Krigiska segrar och nederlag ha givetvis nu som alltid förr en mer eller mindre tillfällig betydelse. Och det är förligen kortsynt - för att inte använda ett värre ord - att som hr Ossiannilsson förklara - i ett poem nyligen i en av våra tidskrifter - att nu är gudsdomen fallen, nu har det äntligen skipats rätt mellan ont och gott, och det onda är besegrat.

Synpunkten är ungefär lika kvick som en av våra andra ententevänners, Ludvig Nordström, då han menat, att vi, som bekant, att vi sympatiserat mera med tyskarna än de övriga folken i världskriget, skulle ha gjort detta, därför att vi funnit tyskarna varit de duktigaste slagskämparna.

Då förstå vi bättre Annie Åkerhielms klagan över kulturens undergång i och med det gamla Tysklands fall. I Tyskland ha vi sett idealismen, - i Weimar, i Königsberg, därifrån både Wilson och prins Max hämtat sina idéer - gentemot ententeländernas överhandtagande materialism. Men för min del har jag bett Idun att få opponera även mot denna hennes klagan. Jag har f. ö. redan gjort det i en artikel i Iduns första nummer för i år, och inom vissa gränser få alltså även på dessa blad "de motsatta meningarna strida".

Jag såg där förhoppningsfullt mot framtiden, men jag medger, att det just nu kan se illa ut för den andliga odlingen. Vid jul-tiden läste vi en notis från Tyskland, som berättade, att en hantlangare i ett kroppsarbetsareyrke nått upp till lika hög dagspänning som ett geheimereringsråd efter tjuugo till trettio års tjänst. Och vi veta ju, hur det är i Ryssland, där divisionsgeneraler gå och sopa gatorna, medan deras portvakter bebo deras hus.

Hos oss se vi här och där samma upp- och nedvända värld. Jag gick för en tid sedan genom Kungsträdgården i sällskap med en av de mera betrodda tjänstemännen i Handelsbanken, som bygger sitt nya hus vid Arsenalsgatan. Min vän berättade mig, att arbetarne vid detta bygge kunde komma upp till betydligt högre dagsinkomst än han och hans kamrater inne vid bankens pulpeter.

Nu ha vi en lokmannastrejk att begrunda. De strejkande äro ersatta med ingenjörer och teknologer. Blir strejken lika långvarig som den vid spårvägarna för några år sedan, så få kanhända lokomotivförarna se sig om efter andra arbetstillfällen, men ingenjörerna kunna de väl endast undantagsvis ersätta. Bildning och kultur måste segra

till slut, även om vi alltjämt måste ha med ett penningssamhälle att skaffa, där de materiella förhållandena alltså kunna hindra den andliga begåvningens utveckling. De offer, som striden kräver bland såväl kroppens som andens arbetare, betraktar världsordningen, tycks det oss, föga sentimentalt. "En man över bord - det är världens gång."

Penningssamhälle och strejker, de sakerna höra ihop. Men andens arbetare ha svårt att strejka, ty de förefalla inte så direkt nödvändiga för livets nödtorft. Här skall jag inte gå in på frågan om hur planeten skulle komma att se ut, om den kommunistiska idealism, som dock finns bland allt bolsjevismens barbari, skulle få någon framgång.

Den som vill veta, hur en kommunistisk idyll kan tänkas ta sig ut, kan läsa amerikanen Edward Bellamys bok "Looking backwards", översatt till svenska under titeln "En återblick". Icke minst i Wilsons land tycks ju dock demokratien än så länge komma rätt väl överens med penningssamhället, och de stora föreningar, som en gång grundades på Bellamys program, ha just inte gjort vidare väsen av sig på senare tider.

Emellertid - man kan ju ha någon rätt att säga, att socialismens hemland är icke ententeländerna utan Tyskland. Annie Åkerhielm uttalar ju inga som helst sympatier för socialismens Tyskland. Annars räkna vi många tyskvänner bland radikalismen i Sverige, som just häri se beviset för Tysklands ideella rätt gentemot västmakternas materialism. Annie Åkerhielm talar i stället om Tysklands furstehov som den skapande intelligensens stöd. Ja, det är ju inte alltför långt från Weimar-Tysklands tid, då Schiller emellertid skrev sin "Die Räuber" med mottot "In tyrannos"!

Hur man vänder och vrider på saken, kommer man, menar jag, inte till något bättre resultat än att världskriget varit en syndaflod, där litet var måst bada. Ett bad till ny födelse. "Andarna vakna, och det är en lust att leva", sade Ullrik von Hutten under sitt världskrig.

"Nationer, klasser och partier äro endast skum på ytan", skriver Carl Lindhagen i en enquête om krigets erfarenheter, "och alla människor äro på djupet i genomsnitt samma slags folk." Kanske menar även han, att det i grunden är individens utveckling livets kamp är till för! En egennyttig synpunkt, kan det tyckas, men som måste förenas med den oegennyttigast möjliga.

"Blir vad själviskt är förgätet,
blir inom dig gudsbelatet
härligare danat ut
genom släkte efter släkte,
skall, hur långt än öknen räckte,
du Jordanen nå till slut."

Medan jag skrivit detta, har jag kommit att läsa det brev, som Carl Larsson sände Johan Nordling för att trösta denne i hans "brottning med Gud" för sina sjuka ögons skull. Det är egentligen från samma synpunkter jag velat se på världskriget. Det är från dem jag har min optimism, från dem allena, jag kan opponera mot att man profeterar kulturens Ragnarök.

Så låt mig så till sist citera Carl Larssons tröst:

"O, broder, livet är ju så kort. Detta här jordelivet, som icke är det verkligt verkliga. Endera står du i skuld från föregående existenser, som du skall avbetala, eller kommer nu Allfadern i skuld hos dig - och då kommer han att betala dig - och då med rätta! Tro!"

KNUT BARR.

Anders de Wahl som människa och konstnär.

UTE VID DE KAR-gaste skären, där tallarnas rötter trevande söka näring i bergskrevorna och där Flora någon gång på nåder kastar ut några fattiga styvmorsblommor över hällarna, bodde för många år sedan en båtsman med sin hustru och sin ett-åriga dotter Anna. Födan var knapp och bristen så stor att båda föräldrarna måste hjälpas åt för att kunna livnära sig. Den lilla flickan måste därför lämnas ensam hemma i stugan medan föräldrarna voro ute för att bärga sina nät, eller förtjäna en slant hos andra, och för att hindra barnet från att ställa till ofog eller skada sig själv under deras frånvaro, stoppade modern in

Scen ur "Storklas och Lill-Klas". Gamlemor (fru Sandell), Kajsa (fru Gibson), Lill-Klas (Anders de Wahl).

henne i en säck, som knöts till vid halsen. Den enda möjligheten för den lilla stackaren att kunna förflytta sig från ett ställe till ett annat var att rulla fram över golvet. En mugg mjölk med uppblötta brödbitar och sönderkramad potatis stod inom räckhåll för barnet, och nästan utan undantag funno föräldrarna henne insomnad i ett hörn med ansiktet smutsigt och vått av tårar, då de återkommo hem.

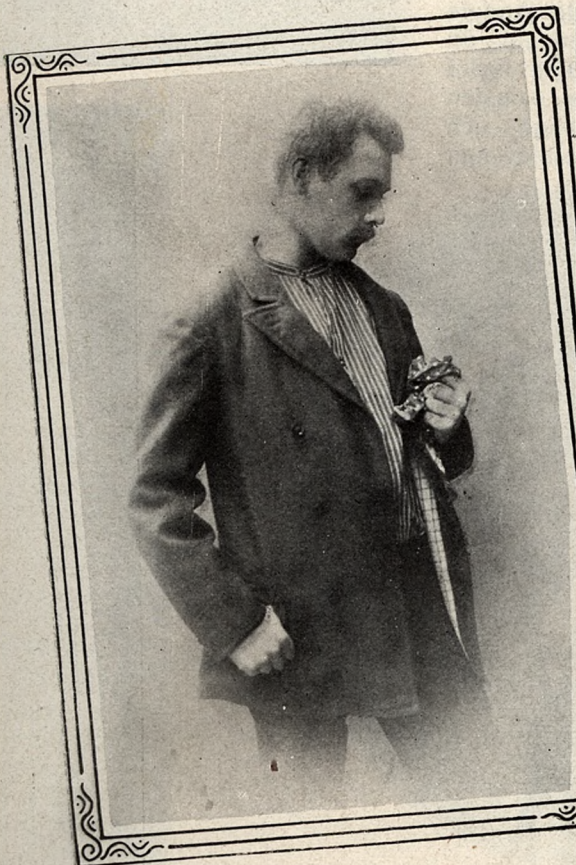
Vid samma tid bodde invid Adolfs Fredriks kyrkogård en dödgrävare och kyrkvaktare vid namn Lundström. Hans hustru

var av gammal vallonsläkt och hette Pousette. Hon var en liten sirlig och nått person, graciös och fantasifull, men samtidigt så värdig och förnäm till sitt väsen, att hon i hela trakten kallades "Dödgrävaredrottningen". Det mest utmärkande draget hos dessa båda, var dock deras stora, varma hjärtelag, och när det så en dag berättades för dem om det stackars barnet ute i skären, som på något sätt var befryndat med kyrkvaktaren, beslöt de sig för att taga flickan till sig. Visserligen hade de tre egna barn, med det som räcker för fem,

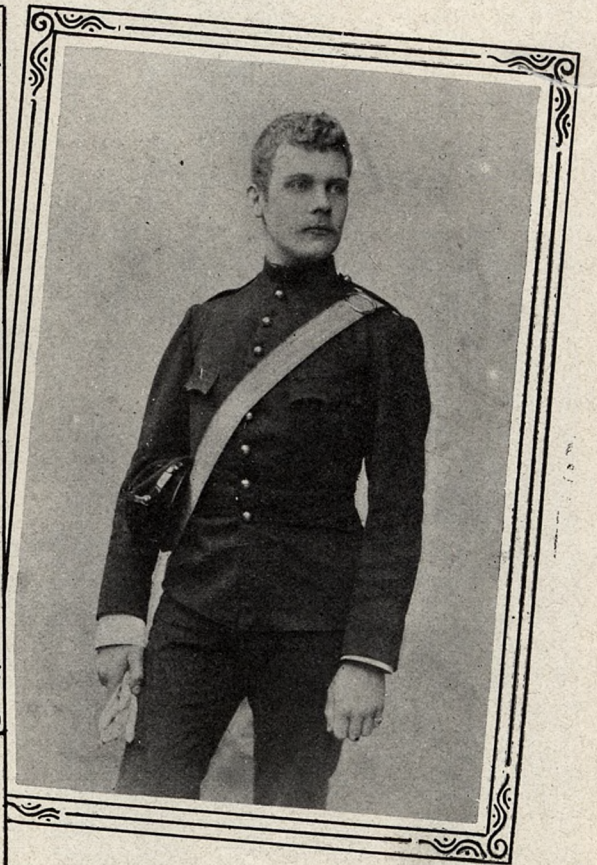
soppa eller en mugg varmt kaffe skickades ned till karamellgummorna på kyrkogården.

Men den lilla Anna växte upp, kom ut i livet, blev en berömd och beundrad operetteprimadonna och gifte sig med musikdirektören Oscar de Wahl. Familjen ökades med de båda sönerna Anders och Arvid. Efter några få år dog fadern och till följd av det oroliga liv Anna de Wahl genom ständiga resor och sitt teaterliv måste föra, överlämnades de små gossarna till hennes fosterföräldrar, kyrkvaktaren och hans hustru. Båda barnen

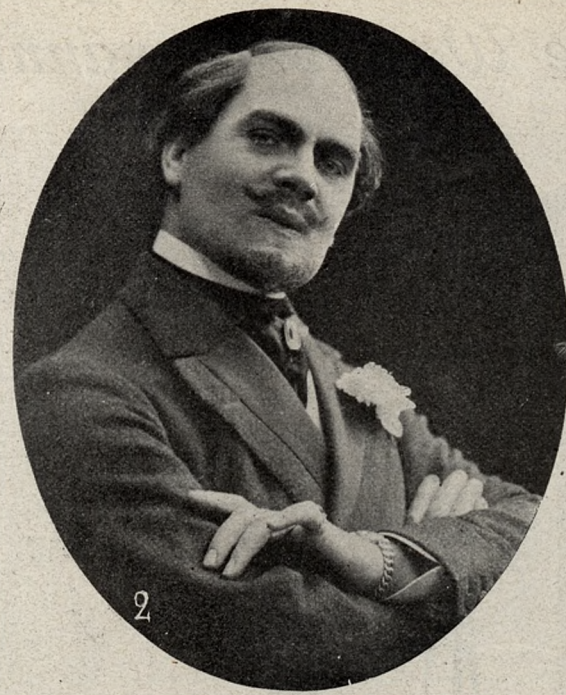
räcker för sex, menade fru Lundström. Då flyttades lilla Anna från den ensliga stugan ute i havsbandet in i kyrkvaktarebostället, under de lummiga lindarna vid Adolf Fredriks kyrkogård. Här var roliga tapeter på väggarna, bakom nystärkta gardiner blommade geranium och balsamin och runt rummet stodo stolarna i prydliga rader, med pipade och krusade överdrag, som små koketta balettflickor. Här ordnade och regerade den lilla livliga varmhjärtade kyrkvaktarefrun, och det som skulle räcka för sex, räckte till många, många fler, ty ingen kall och blåsig vinterdag förgick utan att en skål med rykande

Paul Ilfeld i "Tofslärkan". — Ungdoms-porträtt. — I beväringstiden.

voro av naturen intelligenta, livliga, och begåvade med stor fantasi, och väl förstår man, att denna måste få riklig näring i den miljö de växte upp. Ofta sutto de och läste sina läxor hos de döda i gravkapellet, och ej sällan hände att de fingo hålla vakt hos liket medan liksveperskan sprang efter tyg och tillbehör till svepningen. Under fritimmarna återigen samlades alla traktens ungar på kyrkogården, och där spelades teater, med gravarna till kulisser, där vissnade buketter, hårt nedstoppade i utpikerat glanspapper, eller strutar, kantade med svandun och blonder, allt troféer från Anna de Wahls triumfer, spelade en oerhörd roll.

Om kvällarna berättade "mormor" sagor för gossarna, och aldrig kunde de somna utan att först hava gjort en äventyrsfärd in i rullgardnens underbara landskap, vandra i förtrollade slott, med tinnar och torn och trädgårdar, vilkas blommor och träd ingen människa någonsin sett maken till.

I detta hem som fylldes av fantasi och hjärtats godhet, växte Anders de Wahl upp till sitt 15:de år, då han kom ut för att försöka sin lycka inom affärsvärlden. Men konsten drog honom oemotståndligt, och trots sin moders varningar blev han

1889 elev vid Dramatiska teaterns elevskola.

Hans vidare utveckling som skådespelare faller icke inom ramen för denna lilla teckning, men att hans barndomsår spelat en stor och betydelsefull roll för hans utveckling som människa är säkert. Hans varma hjärta, hans medkänsla för andra och rika fantasi hava fått sin bästa näring, sin första vård och ans hos mormföräldrarna, under de lummiga lindarna vid Adolf Fredriks kyrkogård.

Aren hava gått, och Anders de Wahls rykte som konstnär har spritt sig långt utom Sveriges gränser. För dem som endast känna honom som skådespelare, vill jag här försöka skildra honom i korta drag som människa, som vård, som gäst, som den store glädjespridare han är och även skildra de krav han ställer på sig själv som konstnär.

Långt uppe i nordliga Sverige ligger Suljälten, likt en sphinx, grubblande över varats eviga gåta.

Det underbart formade berget ger ett märkligt levande intryck, där det ligger med utsträckta fassar, böjd nacke och upprättstående öron, som lyssnande i spänd väntan efter det svar som jorden i årtusenden längtat efter. Nedanför sphinxens fassar skjuter en klargrön kil rakt ut

tyrel". 7. Erasmus Montanus i L. Holbergs komedi av samma namn. 8. Oswald i Henrik Ibsens "Gengangere". 9. Paul Lange i B. Björnsons "Paul Lange och Tora Parsberg". 10. Triddelfitz i Fritz Reuters "Livet på landet".

i Kallsjöns skimrande vatten, och på yttersta spetsen av denna udde har Anders de Wahl med konstnärlig intuition valt sin sommarbostad. På den långa, smala udden ligger i rad efter varandra, välbyggda och välskötta gårdar, vilka ägas av förmögna bönder, kärva, målmedvetna människor, sådana som denna natur måste göra dem till i kampen mot bitande froster och rasande nordanstormar. Men

däruppe finnes även vår, — om än sen, och får man då en glödhet augustidag, då säden står i skyl i mellan-Sverige ett lockelsebrev från Anders de Wahl, så lydande: "Här är vår. Björklöven ha just sprungit ut, konvaljerna dofta, göken gal och murklor krumbukta sig på vägarna" — vem kan då motstå?

Liksom solen gör underverk häruppe och framkallar en växtprakt som är utan like, så har också Anders de Wahls allt betvingande livsenergi och varma hjärta förstått att spränga den yttre kärvheten hos befolkningen, och med glädje och intresse taga de del i allt vad som angår honom. När hans gäster anlända flaggas i varenda gård, mangrant samlas folket vid bryggan för att hälsa dem välkomna, och utan ersättning stå deras tid, hästar och kärror till Anders de Wahls förfogande, om han vill göra utfärder med sina gäster. Det är gåvor och gengåvor. Den store konstnären har för folket däruppe blivit lika outhärlig som sommaren själv. Med honom kommer liv och glädje för de gamla, dans och lekar för de unga, karuseller och kasper-teater för de små. Och bland dessa sina vänner har han även skapat ett hem för sig själv, där smak och komfort skänka en obeskrivlig trevnad och

charm. Ett stort vardagsrum går tvärs igenom byggnaden. Genom dess ena fönster synes Suljätten i tyst majestät, och mitt emot, genom det andra, ser man Kallsjön, speglade snöhöljda fjäll. Brinner då stockelden i spiseln, en blek mänskära kröner Suljättens ännu i den tysta sommarnatten, och Anders de Wahl läser de dikter man mest älskar, skapas stunder och timmar som icke kunna glömmas. Men lika förtälad som stämningen kan vara i sådana kvällar, lika frisk brusar livslusten om mornarna, då konstnären kastar sig huvudstupa i Kallsjöns isiga vatten, för att sedan axla en rygsäck, innehållande lunch och eftermiddags-saft-och-vatten, med mängder av delikatesser och massor av tillbehör, utom ytterplagg o. d. för hela sällskapet. Med denna börda på ryggen vandrar Anders de Wahl med en flugas obekymrade nonchalans uppför Suljättens branta nacke, medan vi andra flämtande och andtrötta kravla långt nere på Suljättens rygg, kämpande en ojämn strid mot hela horder av myggsvarmar. Väl uppkommen på sphinxens yttersta öronspets ljuder Anders de Wahls malmrika stämma i klingande dityramber ut över Jämtlands blånande vidder. Det mödosamma klättrandet uppför fjället, med en ganska respektabel börda på ryggen har inte ansträngt honom mer än en promenad på Strandvägen en vacker vårdag. Det är likvisst inte endast uppe i högtjällen man har tillfälle att njuta av Anders de Wahls älskvärda värdskap, ty i sitt vackra hem i Stockholm utövar han för släkt och vänner en slösande gästfrihet, där alla sinnen på det bästa tillgodoses. Synsinnet frossar av

Från Anders de Wahls hem. 1. Balkongrummet. 2. Matsalen. 3. Salongen. 4. Biblioteket och arbetsrummet.

Anders de Wahls jubileumsfond.

DEN 9:DE FEBRUARI 1919 FYLLER ANDERS de Wahl 50 år.

Som en hyllning åt den framstående konstnären och ett bevis på den tacksamhet, som de teaterintresserade i hela Sverige känna för honom, inbjuda vi härmed till en penninginsamling för att bilda en fond, som på hans födelsedag skall överlämnas till Svenska Teaterförbundet och benämnas Anders de Wahls Jubileumsfond.

För att sätta den stora allmänheten i tillfälle att visa sitt intresse för konstnären och Svenska Teaterförbundet bestämes teckningsbeloppet till Kr. 5:—. De, som utom detta belopp ytterligare vilja bidra till ökande av fondens storlek, hebagade direkt insända sina bidrag till undertecknad Rubenson, adress Stockholm 2. Den årliga avkastningen av fonden skall på hans födelsedag utdelas till resestipendier, understöd etc. åt dramatiska artister, och skall Anders de Wahl under sin livstid jämte en av honom utsedd kommitté bestämma hur medlen skola fördelas. Teckning av bidrag sker hos bokhandlare samt i teaterbiljettkontor i landets flesta städer.

Stockholm i December 1918.

WILHELM

Tor Hedberg, Daniel Fallström, Ernst Diding, Gustaf Fredrikson, Axel Gauffin, Helge A:son Johnson, Nils Personne, John Forsell, Tore Svennberg, Carl G. Laurin, Gustaf Linden, Erik Rubenson.

.....
 tigt måste man önska att Anders de Wahl skall få tillfälle att samla sig till att utföra och i ord omsätta något av det han bär inom sig som diktare. Att levandegöra andras diktning är ju dock hans stora livsuppgift, och så djupt allvarligt tager han denna uppgift att det för honom kännes som en helig förpliktelse, ej endast att giva människorna ett flyktigt tidsfördriv utan att verkligen giva något av bestående värde. Han vill genom sin konst öka impulserna till

det goda, och genom gisslande satir träffa det lumpna, löjliga och småaktiga. Därför har heller aldrig en roll gripit honom så som Envar, där han fick tillämpa det höga och ideella mål som han anser att den sceniska konsten bör äga, för att äga berättigande, och för att förmå människorna att ett ögonblick stanna och reflektera. Hans stora konstnärslängtan är att hjälpa människorna att lösa något av de många invecklade problem som omgiva dem, genom att ställa dem inför konflikter som många gånger äro analoga med deras egna, och där han genom sin konst kan giva impulser, som kanske annars uteblivit. Han vill skänka dem det befriande, förlösande skrattet, men framför allt vill han förmå dem att stanna och lyssna. Lyssna till sitt eget hjärtas rörelser, vidga förståelsen för konsten och dess stora uppgift.

Detta är vad Anders de Wahl vill giva och vad han ger, men han är icke bara en stor givare, han är en boren slösare. Med fulla händer strör han omkring sig av ett kapital som tycks växa ju mer han ger. Hans konstnärssåder är ej blott ett litet sorlande flöde, det är en brusande medryckande ström, där nya tillflöden alljämt stöta till, med nya idéer, nya impulser, nytt liv, varur han hämtar krafter och förmåga till fortsatt utveckling.

Vad betyder under sådana förhållanden årens antal? Gosselynnat finnes kvar och barnasinet även, detta barnasinne som är så typiskt för stora konstnärer. Och ett bortskämt barn är han, bortskämd av en gunstig försyn, som redan vid hans födelse gav honom ett dåligt exempel genom att vända upp och ned på sitt ymnighetshörn över hans vagg. Men vare det långt ifrån mig att vilja klandra denna Fortunas slösaktighet, när den som fått dessa gåvor, förstår att giva dem tillbaka så som Anders de Wahl, genom att sprida ljus och glädje över sitt eget land och med sin konst göra det heder långt utom dess gränser.

ELSBETH FUNCH.

de vackra och värdefulla konstskatter han samlat omkring sig, bordet dignar av läckra rätter och utsökta viner, luften är fylld av blomdoft, ty Anders de Wahl är en stor blomsterälskare, vilket för hans många beundrarinnor tycks vara välbekant. Vad känslan beträffar undgår väl ingen av gästerna en kramande välkomsthälsning, och last but not least, har Anders de Wahl en stor musikalisk begåvning, ett arv från både far och mor, och en verklig njutning bereder han sina gäster genom sitt vackra och känsliga pianospel, då hans livliga och rika fantasi tager tonernas form, både som improvisation och även i utformade saker, där såväl ord som musik äro hans.

Intressanta och framstående personer inom alla områden möter man i detta sällsynt behagliga och angenäma hem, och alltid medför man därifrån nya tillskott av andliga värden.

Har Anders de Wahl förträffliga egenskaper som värd, så har han det icke mindre som gäst. Hans oerhörda vitalitet räcker för allt och alla. Fyndiga och kvicka tillfällighetsdikter skakas ur armen. På några få timmar författas spirituella parodier eller "divertissement" i bunden form, vilka instuderas och spelas av honom själv och husets övriga gäster, till värdfolkets ära och höga nöje. Ingen kväll förflyter utan att dans, sång och musik omväxla, ibland interfolierat av intressanta och livfulla diskussioner, där konstnären på ett medryckande sätt förstår att giva uttryck åt sina intuitioner som skådespelare och sin uppfattning om innebörden av de roller han skapar. Att på detta sätt få en fördjupad inblick uti exempelvis hans Hamlet, är något man sent glömmet.

En mera välkommen och eftersökt gäst än Anders de Wahl kan knappast tänkas, ty han har en förmåga som få, att fylla både tid och rum med vibrerande livsglädje.

Hans diktareförmåga sträcker sig likväl icke endast till efemär tillfällighetspoesi, den når långt utöver vanliga mått, och uppri-

.....
 DE LITTERÄRA KARAKTÄRSBILDER, som dr Fredrik Böök sammanfört i en särdeles vacker volym under titeln Den romantiska tidsåldern i svensk litteratur, skola ingå i en av prof. Otto Sylvan redigerad ny svensk vitterhets historia och komma således att för det populära medvetandet få en officiell position som objektivt sanningsvitne, allmäntillgänglig kunskapskälla. Man kan utan överdrift påstå, att hos oss inget litteraturhistoriskt verk utanför specialundersökningarnas krets tillkommit under sådana förutsättningar av vetenskaplig och estetisk radikalism, efter en så genomgående personlig uppfattning som just Bööks föreliggande verk. Hans karaktäristiker och värderingar äro fullt fria från den komplicerade händighet, som oftast har en avsevärd del i detta slags arbeten av stora mått. De äro överallt sinnrikt grundade på studier i första hand, på levande, djup och fördomsfri kontakt med diktverken själva och med ursprungliga biografiska dokument. Det är en oberoende psykologs träffande iakttagelser lika mycket som en lärd historikers övervägda omdömen vi få mottaga i denna bok. En mängd konventionella element och klischeer, som fortplantats vid våra högskolor och bland allmänheten generation efter generation likt den berömda fläskbiten genom Münchhausens gäss, bli av Böök undanskaffade eller ställda i ett nytt sammanhang, tack vare hans kända självsyn och den friska grundligheten i hans metod att gripa sitt stoff. Det ligger år av successiv negation mot gängse föreställningar och många fålmodiga experiment bakom den positiva

Fredrik Böök som litteraturhistoriker.

och produktiva kritik, som nu osökt skänkt oss denna helgjutna och klara, nästan åskådliga skildring av vår litteraturs största epok. Av arbetets polemiska innebörd märker läsaren föga — det äger alligenom en kritisk nyskapnads fasta, lugna hållning. Bööks resonemang te sig sällan prässade och spetsfundiga men mycket ofta slående enkla, oaktat allt sitt nyhetsvärde och sina långa analytiska förstudier; han driver aldrig sin opposition blott för nöjet att opponera, för "gesten".

Efter en livligt och distinkt skriven, utomordentligt begreppsklar översikt av det allmänna idéhistoriska och litterära läget börjar framställningen med en teckning av Esaias Tegnér, som utgör ett från lärdomsapparaten befriat extrakt ur författarens omorienterande och grundläggande monografi, vars första del utkom i fjol. Men denna nya Tegnér-studie ger oss även en försmak av det tankerika och spirituella innehåll vi ha att vänta på bred basis i monografiens nästa del, t. ex. påvisandet av de homeriska inslagen i Fritiofs saga. Sedermera följer en karaktäristik av Geijer och göterna. I fråga om den förstnämnde utvecklar Böök med förstärkt säkerhet och skärpa de synpunkter han tidigare gjort gällande i sin edition av diktarens Minnen. Enligt Bööks och hans vapenbroder Albert Nilssons övertygelse stå Tegnér, Geijer och den götiska rörelsen, trots alla individuella

olikheter, i fullständigt idéorganiskt samband med den tyska transcendental- och idealistiska filosofien, Geijer intimt påverkad av Fichtes voluntarism. Tegnérns tyska bildningsgrund hävdas av Albert Nilsson i några skarpsinnigt och lärt avfattade skrifter, i Bööks monografi och romantikbok, medan Warburg i den nya upplagan av sin litteraturhistoria kraftigt understryker den redan av Brandes i hans gnistrande lilla bok uttalade tron på övervägande franska förbindelser i Tegnérns bildningsliv och diktning — liksom nu Schück med sina minimala filosofiska intressen sökt göra minsta möjliga nummer av våra romantikers uppenbara samhörighet med den tyska transcendental-filosofien. Situationen är tillspetsad och intressant — en litteraturhistorisk partimotsättning med väl rustade kämpar å bägge sidor. Emellertid tycks oss segern icke oviss för Böök och Nilsson med deras starkare speciella kunnighet och filosofiska fördjupning av spörsmålet.

I kapitlet om göterna ägnar författaren sin uppmärksamhet åt Rääf, den urkonserverativa och kärvt jordefromma östgöten, av vars originella psyke han ger en konkret bild, och åt den evigt oläste Ling, som ju alltid kringgåits med en viss kylig respekt men som Böök nu tar itu med på allvar, d. v. s. reducerar nära nog till noll i en mycket skarpt avvägd kritik enligt fruktbara estetisk-estetiska principer — utan tvekel en varaktig dom.

Bööks koncentrerade behandling av Alterboms och fosforisternas poetiska insats är även den huvudsakligen kritisk i negativ be-

märkelse, särskilt i vad som gäller de lösligt dekorativa dragen i deras verk och teori, falskt djupsinne och dunkelgrann form. Här visar Böök en tendens att närma sig Tegnér och kanske även Ljunggrens stränga åsikter, naturligtvis med en rundlig modifikation, befordrad av Börje Norlings och senare apologeters energiska och till en del rättmätiga strävanden i motsatt riktning. Men framför allt har han följt sin självständiga mening. Det utgör då ett gott bevis på Fredrik Bööks psykologiska smidighet som kritiker, att han lyckats i viss mån uppskatta och i allt väsentligt förklara en outrerad litterär skola, som ligger hans eget realistiska och (i opolitisk bemärkelse!) demokratiska kynne så fjärran. Dock undgår man inte att märka författarens personliga oberördhet inför dessa gestalter — hur fint och mjukt han än tolkar exempelvis Adolf Törnros' modernt sensibla nervlynne. Vilja vi ha en bjärt motsats till den på bottnen indifferent skicklighet, varmed Böök tecknat fosforisterna, kunna vi lämpligast studera hans varma, generöst och kärleksfullt formade essayer över epokens realistiska skildrare. Här får läsaren ständiga bevis på hur kän-

lan av sympati tar del i ordvalet och eldar fyndigheten. Kapitlen om Samuel Odman, vars Hågkomster Böök med all rätt beundrar, om den sträva, sakliga och dock underbart patetiska Læstadius, en Runeberg i ofullgånget skick, och om Nils Lovén, den nästan klassiske skildraren av Skytts härad, böra räknas till denna starka boks allra bästa partier och intaga även som stilkonst en förnämlig plats.

Under den gemensamma rubriken Neutrer och epigoner sammanställs ett flertal diktare. Här finna vi Wallin, som ägnats en mörkfull och präktig karaktäristik, vari Bööks strävan och geniala förmåga att uppleta det väsentliga, de få, ledande motiven firat en triumf. Wallin-kapitlet är ett gott exempel på denne litteraturhistorikers eminenta förmåga att låta oss blicka djupt in i den skildrades mänskliga gemytsliv och på samma gång förläna sin bild monumentalitet — en egenartad naturalistisk idealism i Bööks uppfattning och stil. Därefter tecknas med rika nyanser Stagnelius, vars lidelsefullt platoniserande och svårillgängliga diktning i hög grad klarnat under författarens genomträngande forskning, medels filosofisk utredning och en stilkritisk analys, som bl.

a. resulterat i en viktig omändring i dikternas kronologi. Sedermera skildras från ny synvinkel Vitalis' på en gång karga och sensitivt fagra lyrik, diktad ut ur en av de tappaste och självständigaste andarna vid denna tid; synnerligen vackert och omsorgsfullt har Böök fattat den platoniska längtan och den tragiska klyvningen i denne skalds väsen. Mindre gynnsamt utfaller helt naturligt omdömet om Nicander, den typiska rotlösa esteticist-epigonen, som eljes blivit mildt behandlat i litteraturhistorien, och om den eleganta von Beskow, medan Böttiger frigjorts från de vanliga etiketterna av hövlig ringaktning, återigen tack vare Bööks sunda misstro till konventionella, skenbart fastslagna bestämningar och hans uppmärksamma fördjupning i originalhandlingarna, i detta fall breven och självbiografien.

Sista kapitlet av boken omfattar Almquist. Slödd på noggranna, ofta återupptagna undersökningar i Almquist-litteraturen och reflexioner över diktarens sällsamma psyke, har Böök funnit en objektiv medelväg mellan de moraliserande kritikernas oförståelse, ytliga dom och den löjliga överskattning, ja kult, som på 90-talet uppblomstrade kring Almquist. "Dennes genimoral och salvelsefulla, grymt vekliga "förnroseri" anammades ju av den Ellen Keyska andan, estel- och erotoman-kulturen, som särskilt Wirsén reagerade mot med slagfärdig bon sens i sin alljämt läsvärda broschyr vid sekelskiftet, som Per Hallström vasst förlöjligade i komedien Erotikon och som Strindberg hudströk, jämte mycket annat, i sina eruptiva Tal till svenska nationen.

Troligtvis kommer Böök framdeles att efter bestämda riktlinjer ingå mera i detalj på problematikern Almquist, denna underliga blandning av äkta romantisk fantastik och kyligt svindleri med stämningar och åsikter. Hans litteraturhistoriskt givna framställning är emellertid väl avpassad, intelligent och riktig, om än icke så förtätad och överlägset fast i konturerna som flertalet av de andra diktarporträtten.

Det är inte endast forskaren och den psykologiske kritikern man beundrar i denna bok, utan lika mycket författaren, språkonstnären. Fredrik Böök hör till de för närvarande få stilisterna i svensk prosa. Hans ordval ger alltid ett i de finaste skifningar fullkomligt exakt uttryck för en klar tanke, och detta sker utan alltför många adjektiv, koncist och fylligt. Hans föredrag med sin skarpa syntax har ett generöst konkret behag, en rytmisk suggestion, som givetvis är till gagn vid utvecklandet av nya synpunkter och idéer. I hans senaste bok förenas hans yppersta litterära egenskaper, och detta djupa verk i sin helhet vittnar om en själskraft, en viril spänstighet, som förefaller — låt oss säga en smula osvensk, om vi tillämpa våra dagars måttstock, men som är helt igenom och lysande svensk, när vi tänka tillbaka på Tegnér's och Geijers tider, då anden ännu hade någon del i litterär verksamhet. —

Bokens värde som en tillförlitlig och fullständig studieledare ökas genom de efter varje avdelning infogade bibliografiska förteckningarna, som dels uppta de behandlade författarnas skrifter i originaltryck, dels alla primärkällor och alla litteraturhistoriska undersökningar av någon betydelse. Dessa förteckningar äro upprättade med mönstergill vetenskaplig noggrannhet.

Till sist bör nämnas, att detta verk framträder med ett yttre skick, som i stilfullhet, enkel förnämlighet överträffade samtliga bokutseenden vid den gångna julen — fränsett ett par av de s. k. praktböckerna. Med undantag för Svenska Andelsförlaget är bland våra förläggarfirmer ingen annan än Norstedt kapabel att åstadkomma en sådan i varje detalj fulländad utstyrelse.

ERIK NORLING.

MAN SOVER KUNGLIGT UNDER
Duntäcken
Svensson & Bourghardt
Enda specialfabrik i Norden
Rt. 20. Vnislöv Rt. 121.

Fyrtornets
Radhes
Ansjovis
i Ostronsås samt
GAFFELBITAR
finnas nu allt tillgå i glasburkar med
skrulock samt 1/2 och 1/4 bleckburkar.
**A.-B. Sveriges Förenade
Konservfabriker**
GÖTEBORG Kungl. Hoflev.

Till tvätt
och diskning!
Ersättning för tvål och såpa,
GAHNS
TVÄTTEXTRAKT
graderade flaskor.
En flaska till 100 liter vatten
Om bruksanvisningen följes
erhålls tillfredsställande resultat.

Söker Ni förbindelse
med Värmland?
bör Ni annonsera uti Värmlands
äldsta och enda dagliga tidning
Nya Wermians-Tidningen, Karlstad
Grundl. 1886. - Nuv. namn sedan 1850.

Löfmark & Haglunds
PIANO
HOVLEVERANTÖR, MALMÖ.
Säljes även på avbetalning.

RAPID- BORAX

Renaste och dry-
gaste borax för
toalett- och hus-
hållsändamål. - -

Tillverkas av
Aktiebol. Oxygenol
Kungl. Hovleverantör.

Kvinnoporträtt till dags- krönikan.

Beda Hallberg.

Ragnhild Nordensten.

Hedvig Wall.

FORSTA MAJBLOMMAN, SOM NUMERA VAR-
je vår slår ut som en rik flora över hela Sve-
riges land och genom vars försäljning medel skaf-
fas till folksjukdomen tuberkulosens bekämpande,
hade som vi alla veta sina rötter i en kvinnas
hjärta. Fru Beda Hallberg i Göteborg, som
sedan sin ungdom givit krafter och intresse åt
arbetet bland de fattiga, tog år 1907 initiativet
till en försäljning av majblommor, likaledes är
fru Hallberg initiativtagerska till och sedermera
inspektris för Första Majblommans barnkoloni i
Göteborg och kolonien Solgården.

Då fru Hallberg den 11 februari fyller 50 år,
har det givits oss ett osökt tillfälle att erinra
om hennes märkliga livsgärning till fromma för de
tuberkelsjuka, en gärning, vars verkningar sträcka
sig över stora delar av världen. I icke mindre
än aderton länder har fru Hallbergs idé om maj-
blomman slagit rot och genom att deltaga i in-
ternationella kongresser för tuberkulosens be-
kämpande har hon kunnat föra fram den för ett
stort antal intresserade. Först och främst böra
vi påpeka, att i Sverige har genom Första maj-
blommans riksförbund ett helt nät av föreningar
dragits över landet; antalet lokalkommittéer upp-
gick enligt den senast tillgängliga redogörelsen
till 566 och över två och en halv miljon majblom-
mor tillverkades härom året för försäljning. Av
redogörelse från olika delar av landet framgår,
att det mesta av dessa även blivit sålt.

Det är en ära för Sverige att en svensk kvinna
med sin klokhet och sitt varma hjärta åstadkom-
mit en form av välgörenhet, som alla kunna del-
taga i. Som bekant pågår till fru Hallbergs fem-
tioårsdag en insamling för att åstadkomma en
fond för välgörande ändamål. Då man vet varit
hennes intressen alltid pekat, gissar man lätt hur
hon kommer att använda de insamlade medlen.
Som utmärkelse för sitt oförtröttade arbete i välgö-
renhetens tjänst innehar fru Hallberg medaljen
Illis quorum meruere labores i åttonde storleken.

Ragnhild Nordensten heter en ung
konstnärinna, som nyligen fäst allmänhetens blic-
kar på sig genom några blad träsnitt som hon
utställde i höstas hos Gummeson. Denna sam-
ling träsnitt inköptes nyligen av Nationalmuseum.
De äro hållna i arkaiserande stil med ämnen häm-
tade från antiken och utmärka sig för en strängt
dekorativ verkan. Tittarna på de sju bladen,
som konstnärinnan samlat i en portfölj och som
försetts med ett sympatiskt företal av fil. doktor
Andreas Lindblom, äro, som följer: Artemis och
Endymion, Patrokles död, Achillevs, Flyende bac-
kantinna, Dagen, Natten och Den lerniska hydran.

70 år fyllde den 23 januari mönsterriterskan,
fröken Hedvig Wall, känd och uppskattad i
vida kretsar i Stockholm såväl för sitt redbara
arbete som för sin originella, präktiga person-
lighet.

**PHOSPHO-
ENERGON-
PILLER**
FORORDAS AV LÄKARE
"Vid allmän svaghet,
nervositet, överansträng-
ning och sömnlöshet."
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Konsultant PROFESSOR A. VESTERBERG

STEINWAY
Ensamagentur: Steinway & Sons
Lundholms Pianomagasin
Skeppsbergsgatan 34, Stockholm.

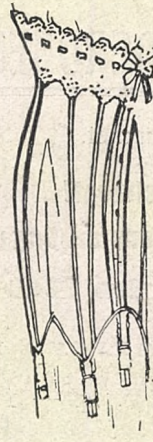
NORMAS FRUKTGELÉPULVER
Ca 35 gram gelépulver giver ca:
650 gram delikat Apelsin-, Cit-
ron-, Hallon- eller Körsbärs-gelé.
Finnes i alla välsorterade affärer.
AKTIEBOLAGET NORMA
KEM. TEKN. FABRIK,
STOCKHOLM I

ELGE-REKORD
Pat. gjutet kakelugngaller.
Sparar ca 50 proc. bränsle.
Ingen inmurning. Stållbart,
passar därför till alla kakelugn-
nar. Pris: för rund kakelugn
kr. 13:—, flat kr. 15:—. Säljas
af Hrr Järnhandlare samt direkt
pr efterkräf från
**A.-B. Linköpings Gjuteri & Mek.
Verkstad.**

Lek-Kamraten
heter barnens roligaste tidning. Ars-
pris endast kr. 3:25. Provnnummer
gratis. Prenumerera på posten eller
hos Lek-Kamraten, Stockholm C.

**Pariser Korsetter
C. P. à la Sirène**
la première marque du monde.

Formfulländad
Elegant - Solid
I enastående stort ur-
val från
Kr. 27:50-85:—
Ensamförsälj. för
Sverige.
Från Paris ha vi
där inkommit Ele-
ganta Bomulls-
strumpor, Barn-
strumpor, silkes-
strumpor, Under-
kjolar, Damkat-
songer Tricot-
Underliv.
Landsortens beställ-
ningar mot postför-
skott.
Korsett-
Magasin
AU CORSET GRACIEUX
R. 11790 Drottninggatan 66 A. 5484

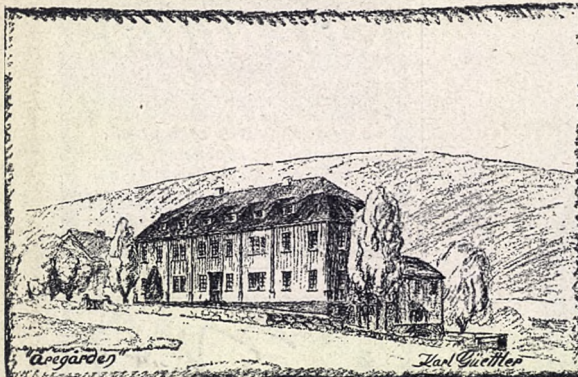

ÅREGÅRDEN • Åres förnämsta sport- och rekreationshotell

är öppnat och drives i lugn hemtreflig stil. För att bereda ostört lugn nattetid gäller som absolut påbud: tystnad i trappor och korridorer efter kl. 11:30 e. m. Efter kl. 1:30 på natten hålles Åregårdens portar obevekligt stängda, vilket meddelas till ledning för gäster under kommande Årevecka.

Improviserade DANSFTNAR komma att anordnas på Åregården såväl som på Fjällgården.

Vidare upplysn. lämn. å rest. Rosenbads kont. helst kl. 12-1 på Riks 7519, Allm. 5404 då dir. Meurling träffas personl.

Uti SPARKOKARE

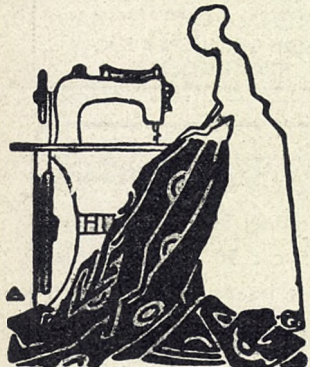
är brännort det förmånligaste brän-
slet, varför vi uppmana envar, som
är innehavare av en dylik apparat,
att från oss rekvrirera en hektoliter
som prov; då därigenom erhålles det
mest idealiska bränsle såväl i fråga
om prisbillighet som bekvämlighet.

Brännort lämpar sig dessutom till
spisar, galler och insatser i kakel-
ugnar; ävensom till olika kaminer,
såsom Mikado, Viking m. fl. samt
värmeläsningspannor o. dyl.

Förse Eder därför genast med **prima
maskinpressad brännort från Olaus
Olssons kollport aktiebolag.** Tele-
foner: Namnanrop »Olaus Olssons».

Var kan en flicka från landet

med intresse för sjukvård
få genomgå en kurs i sjuk-
vård eller samaritkurs? Tack-
sam för svar med uppl. till
"I vinter" Iduns Exp. f. v. b.

Husquarna Symaskiner

BÄSTA SVENSKA FÄBELLAR

FRÅGOR

(Forts. från B-numret.)

N:r 23. Vilka äro villkoren för
att erhålla ett stipendium ur Ceder-
grens eller Fredrika Bremers stipen-
diefond. Vilken skall man tillskriva
för att erhålla stipendiet. Tacksam
för svar vore Ensam 18-åring.

N:r 24. Före detta modist, som
genom sjukdom blivit oförmögen att
fortsätta yrket, frågar om någon av
Iduns läsarinna vilja föreslå något
lättare hemarbete.

Mångårig lösnúmerköpare.
N:r 25. Om ett barn födes utom
äktenskap eller kanske rättare sagt
av ogifta föräldrar, är modern vid
dopet tvungen uppge faderns namn
eller är det nog med moderns? Vad
kostar det att få ett barn inlämnat
på Allm. Barnhuset i Stockholm
undrar Ensam moder.

N:r 26. Finnes någon av Iduns
läsarinna, som kan giva en lärarinna
besked om, hur hon skall placera
1000 kr. eller något mer för att få
högsta möjliga ränta. Är det idé
att taga aktier i båtar? Kullager?
Ytterstaf—Munksund? Hur går man
tillväga och till vem skall man
vända sig. Flitig Idunläsare.

N:r 27. Jag är en 40-årig ensam
flicka och har tänkt att lära mig
pianospelning för att fördriva många
dystra, ensamma stunder. Säg mig
om jag vid denna ålder kan lära
mig spela något genom självstudier
och vilka böcker äro bäst för en så
gammal nybörjare? Har som yngre
tillhört sångföreningar och känner
till noterna. Tacksam för råd
Marika.

N:r 28. Ensamstående 81-årig
gammal dam, som äger ett kapital
av nära 20,000 kr., varav räntan dock
är otillräcklig till försörjning av
henne och hennes vårdarinna, varför
även årligen något av kapitalet måste
användas, vilket därigenom årligen
minskas, frågar om hon inte under
sådana förhållanden kan bli befriad
från skatt och till vilka myndigheter
hon i så fall bör vända sig.
Fru L. B.

N:r 29. Kan någon av Iduns
läsare eller läsarinna giva mig ett
gott råd, eller upplysa mig om,
ifall det finnes någon anstalt där
man tager emot barn för undervis-
ning, vilkas själsförmögenheter ej äro
så pass utvecklade att de kunna in-
hämta några kunskaper i en vanlig
skola, men som äga för mycket för-
stånd för att komma in på en idiot-
anstalt. I städerna finnas ju s. k.
»särklasser» i folkskolan för sådana
barn, men på landsbygden finnes
ingen utväg att bringa dem några
kunskaper. Finnes det ej någon stats-
understödd anstalt för sådana?
Bekymrad mor.

N:r 30. Var kan jag få utbildna
mig till trädgårdsarkitekt? »Bellis».

N:r 31. Beder någon av Iduns
läsare säga mig, vad följande ar-
beten äro värda: Strindberg, Gustaf
Wasa och Gustaf Adolf, Gernandt
1899—1900, Thekla eller Den bepri-
sade Trones Dygd av Jacob Mörk
1755, präntad av Jon Wahlström
1877, Minneskantat vid Kronprins
Gustaf och Kronp. Sophia Magdalena
av Danmark biläget den 4 Nov. 1766
av Gabr. Tybelius, 1 Allehanda 6/7
1827, 1 Post- & Irikes tidningar
13/10 1830. Vårhän skall jag vända
mig för att få dem sålda? På grund
av en nervsjukdom, som fördrar för-
flyttning från nuvarande levnadsför-
hållanden och vila, vartill jag sak-
nar medel, vore jag tacksam för
snart svar. Självförsörjande.

N:r 32. Var skall jag kunna få
köpa ett mycket gammalt musikhäfte
för piano och 4 händer innehållande
bl. a. följande stycken: Bröllopskör
ur op. »Hugenotterna», Final ur op.
»Friskyttan», Ypsilanti-vals, »Skeppet
glider genom vågen», Valsen »Perl-
regnet» m. fl.? Gösta.

N:r 33. Var kan man komma över
en vacker reproduktion av Rem-
brandtstavlan »Polsk ädling» E—n.

N:r 34. Huru få sålt handsydda
spetsar, finnes någon affär som upp-
köper dylika eller mottager till för-
säljning mot provision. Tacksam för
svar är Självförsörjande.

N:r 35. Finns det någon bra
lärobok i danskonst där de enklaste
danserna vals, boston stå upptagna?
frågar en som ej kan dansa.

N:r 36. Vill någon av Iduns
läsare vara vänlig och säga mig vil-
ket värde en gammal kokbok av
Susanna Egerin har. Boken som är
inbunden i träpärmar och tryckt i
Stockholm den 1 Martii A:o 1737
innehåller även »Åtskillige andre ve-
tenskaper», såsom att »göra gott
brännvin» och att »handskar göra
sköna händer». Syster.

N:r 37. Är ägare till ett skåp
från 1778. Den övre delen å det-
samma är lös samt har en liten hylla
med utskärningar att hänga upp ske-
dar i. För övrigt är det blott må-
lat (i svart och guld), men ganska
väl bibehållet. Ville någon av Iduns
läsare säga mig, om skåpet kan ha
något värde samt i så fall det unge-
färliga värdet därav. Stina.

N:r 38. Kan någon av Iduns lä-
sarinna giva 3 systrar ett råd hur
vi skall placera 30,000 kr. för att
göra dem mest inkomstbringande.
Har platser på kontor men trivs ej
med det arbetet och vill gärna ha
något mera självständigt och in-
tressant. Svar till »27—35».

N:r 39. Skulle någon av Iduns
läsarinna känna till ett verksamt
medel mot äggvita, har själv sökt

flera läkare och försökt en massa
huskurer därför, men utan resul-
tat. Om någon som haft sjukdo-
men och blivit botad, läser detta,
var då vänlig och uppgiv läkaren
eller medlet. — Finns något att
göra då de friska tänderna lossna
och falla bort, en tand har redan
fallit bort och flera äro lösa. Vore
tacksam för råd härför. A. B.

N:r 40. Vart skall man vända
sig för att kunna få illustrations-
och trycksaksarbete, då man bor på
landet? Har genomgått Tekniska
Skolan i Stockholm och skulle nu
gärna vilja ha något sådant arbete
medan jag är hemma. Vill någon ge
ett råd om vad som står att göra.
Tacksam för svar blir Lantflicka.

N:r 41. Jag har en synnerligen
vacker antik chifffonier i mahogny
med messingsbeslag, ren empire-stil,
samt ett toalettbord i samma stil,
även försedt med messingsbeslag.
Båda pjäserna mycket vackra. Nu
ville jag ha soffan och stolar i
samma stil. Varifrån få dessa möb-
ler till drägligaste pris och stilrena?
Kan ej soffan och stolar vara i
ek med mahognyfärg, de vore ju
då mindre ömtåliga och hållbarare?
Är det ej trevligast med blott 4 st.
vanliga stolar och därtill 2 st. län-
stolar? Skogsbo.

N:r 42. Finns någon läkare som
botar en sjukdom som består däri
att rörelsenerverna förtvina, så att
personen blir oförmögen att röra
sig. Alla säga att sjukdomen är
obotlig och ingen läkare, som vi
ännu sökt, har kunnat giva något
hopp. Var vänlig svara om någon
specialist finnes som behandlar denna
svåra nervsjukdom.

Förtvivlad anhörig.
N:r 43. Ett par skickliga lärar-
innor från en av våra förnämsta
hushållsskolor som på grund av eko-
lans indragning måste lämna den-
samma frågar härmad vördsamt
Iduns ärade läsarinna om någon
eller några godhetsfullt kunde upp-
lysa oss om var, i vilken stad
eller vilket samhälle, det skulle löna
sig att öppna en förstklassig hus-
modeisskola kombinerad med pensio-
nat. »Två företagssamma».

(Forts.)

SINGER HEMMETS SYMASKIN

Ärade husmödrar!

Det är Er måhända obe-
kant vad Sveriges bästa
och pålitligaste hjälpme-
del vid småbak heter?
Det heter Gooda-
Jästmjöl. Burkar å 15,
25 och 50 öre köpas och
»Några beprövade recept»
fås gratis överallt.

Handelsaktiebolaget Sten Sjögren & Co.

'CICLA'

bästa kaffeersättning; tillverkad av
prima oskadade sookerbetor, välsma-
kande, förordat av Hrr Läkare. Pris
3:60 pr kg. Sändes mot postför-
skott eller förut insänd likvid. Rek-
virera genast direkt från
AKTIEBOLAGET CICLA, Kalmar.

Grått Cheviot-Strumpgarn
säljes i mindre poster mot postför-
skott till kr. 15:90 pr kg. Garnprov
mot 12 öre i frimärken.
KRISTINEDALS, Lidköping.

Borstar.

1 duss. 1:ma skurborstar och
1 duss. 1:ma grytborstar exp.
för sammanlagt 10:— kronor
mot efterkrav + porto.

Ingen bör försumma detta ena-
stående tillfälle. Rekv. gen. hos
Hugo Hansson,
Landskrona.

Nytt nummer

av

"BARNGARDEROBEN"

nu utkommet.

Rikt illustrerat!

Dubbelsidig mönsterbilaga

Pris 50 öre.

Prenumerera för år 1919!

Endast Kr. 4:— för hela året!

IDUNS EXPEDITION, STOCKHOLM.

BARNÅNGENS

Skriv- och Kopiebläck

Sedan 50 ÅR
det förnämsta

BARNÅNGENS TEKN. FABRIK
STOCKHOLM

H. M. KORUNGENS HÖV. E. VERANIC

LEDIGA PLATSER

Sänd aldrig originalbetyg utan endast bestyrkta avskriftar när Ni svarar på annons om ledig plats.

FRISK OCH ORDENTLIG FLICKA med god karaktär erhåller god plats 1 april hos erf. husmor (3 pers. alla bekv.) Hög för matl. o. sömnad fordras. Ej som medl. men vänligaste bemöt. Eget rum. Svar med foto till »Idealplats», Saltsjöbaden, post. rest.

HUSFÖRESTÄNDARINNA. Bildad, frisk och sympatisk flicka av god familj, erhåller plats genast som vädinna i gott hem på landet. Svar jämte foto torde sändas till »Lantgård», S. Gumaelii Annonsbyrå Malmö f. v. b.

EN NYINRATTAD STADSSJUKSKÖTERSKE TJÄNST I VÄSTERAS ledig till ansökan. Grundlön 600 kr., 3 ålderstillägg, 600 kr. i dyrtidstillägg för 1919; fri bostad, värme, lyse, och kost. — Sköterskan är skyldig att utan ersättning vårda sjuka i hemmen efter stadsläkarnes anvisning.

Ansökan med fotografi, ålders- och friskbetyg samt föregående tjänstemeriter insändas före 1 mars till 1:ste Stadsläkaren, Västerås.

EN ENKEL BÄTTRE FLICKA, sjuknigg, barnkär och som vill utföra en barnhus göromål och dessutom vara husmor till verklig hjälp får bra plats. Sv. t. »1 Mars», Lidingsö p. r.

BÄTTRE FLICKA får plats 1:e mars att tillsammans med husmodern sköta ett fint hem på landet. Eget rum, god lön. Svar med betygsavskrift och löneanspråk till »Ostergötland», Iduns exp. Stockholm.

I GOD FAMILJ i Sthlm erhåller bättre flicka, kunnig i matlagning och bakning, plats. Hjälp till grovssylor. Sv. till fru S. Nyström, Odengatan 57

ÖNSKAS EN ORDENTLIG, bättre flicka som är villig att utföra en barnhus göromål. Vidare meddelanden kan ske i brev till »Officersfamilj», p. r. Karlsborg.

KOKERSKA omkr. 30 år, kunnig i enkla och finare matlagning, ordentlig och ärlig, sökes till 1 mars d. ä. Lön 35 å 40 kr. Goda rekommendationer fordras. Svar till ingenjör N. Backman, Hudiksvall.

FIN FAMILJ söker till våren en bildad, arbetsam, ordentlig o. rask flicka, att tillsammans med husets fru sköta hemmet. Eget rum, hänsynsfullt bemöt., lön efter överenskommelse. Svar med foto o. referenser till »Icke familjemedlem», Iduns exp.

FÖR 40 ELLER 45-ÅRIG, stadgad och sympatiskt fruntimmer, som på egen hand kan fullständigt och med sparsamhet sköta ett mindre hushåll, för ensam äldre herre, finnes förmånlig plats ledig i februari 1919 i naturskönt trakt i Vermland. Goda ref. fordras. Svar till »Vintern 1919», Iduns exp. f. v. b.

SNALL, PALITTLIG FLICKA, kunnig i matlagning, bakning, något sjuknigg, och villig att sköta alla inom ett hem förekommande göromål, utom grovssylor, erhåller plats den 1 mars i liten familj (3 pers.). Svar med foto, rekommendationer, ålder och lönepret. under adress Fru O. Franck, Box 29 Borås.

Ordentlig flicka

kunnig i matlagning, bakning och andra göromål som förekommer i lant-hushåll å herrgård, erhåller god plats d. 24 april. Svar med foto och betygsavskrift under adress Fru Lundberg, Lundholmen, Wrigstad.

Skicklig kokerska

önskas instundande 24 april. Tel 122. Säbylunds herrgård, Kumla.

Barnsköterska

ur bättre familj får plats att sköta en 20 månaders gosse. Kristianstad, Major Sundberg.

Ensamjungfru

eller enkel bättre flicka, något kunnig i matlagning, ordentlig, snäll o. villig får bra plats i mindre familj i Umeå d. 24 april. Hjälp med tvätt o. skurning. Vistelse vid havet under sommaren. Svar med rekommendationer och löneanspråk till »Bra plats», p. r. Umeå.

Enkel, bättre flicka

med hurtigt lynne, kunnig i alla inom ett hem förekommande göromål, får plats den 15 febr. eller 1 mars i ung direktörsfamilj, där barnsköterska finnes, att tillsammans med husmor i jungfrus ställe sköta hemmet. Eget rum. Svar endast av verkligt duglig med löneanspråk, rekommendationer och eventuella betyg till »Omsesidig trevnad», Gunnar Stenbecks Annonsbyrå, Sturegatan 20 Stockholm f. v. b.

Söker Ni plats

på något av den kvinnliga verksamhetens olika områden?

Kom då ihåg

att ett beprövat och av tusentals kvinnliga platssökande med bästa resultat använt förfaringssätt är att annonsera i IDUN. Insänd Eder annonser till Iduns Annonskontor, Sthlm, och Ni erhåller omgående prisuppgift.

Husmodersbefattningen

vid VÄSTERAS EPIDEMISJUKHUS ledig. Fordringar: sköterskeexamen, erfarenhet i hushåll, elementarskolebildning. Grundlön 800; 3 ålderstillägg; fritt vivre etc. Dyrtidstillägg för 1919 800 kr. Ansökan med fotografi, ålders- och frisksbetyg insänds före 1 mars till 1:ste stads-läkaren, Västerås.

Bageriförestånderska

vid Östersunds Hospital kungöres härmed till ansökan ledig. — Avlöningsförmånerna utgå enligt närdigt avlöningsreglemente den 28 juni 1918 Sv. Förf.-saml. 493/1918. Ansökningshandlingar, ställda till Kungl. Direktionsens för Östersunds Hospital, ingivas till Hospitalskontoret senast den 15 instundande febr.

Översköterska

A sjukhuset vid Långbro finnes plats ledig fr. o. m. den 1 Mars å konvalescentavdelning. Lön kontant 500 kr. pr år med 5 ålderstillägg av 100 kr. efter 3, 6, 9, 12 och 15 år samt f. n. utgående dyrtidshjälp med kr. 62:50 pr månad, bostad och kost. Ansökningar med betygsavskrift torde insändas före den 15 februari till Föreståndarinnan Tyra Holmgren, adr. Långbro sjukhus, Alvsjö.

Huströken

i mindre kyrkoherdefamilj i Norrland sökes. Lön 30 kronor i månaden. Fotografi och attester för matlagning önskas. Mindre jungfru finnes. Sv. till »A. C.» under adress S. Gumaelii Annonsbyrå Stockholm f. v. b.

PLATSSÖKANDE

TRÄDGARDSKUNNIG, bildad dam önskar anställning, även villig deltaga i hushållet. Svar till »Arbete», Iduns exp. f. v. b.

ENSAMSTÄENDE fruntimmer önskar plats hos ensam dam eller herre eller familj mot fritt vivre el. någon betalning nu genast. Sv. till »45 år» Skottes annonskont., Odengatan 63.

BILDAD SMALÄNSKA önskar plats i ett gott vänligt hem, helst i Stockholm där jungfru finnes. Är villig att deltaga i alla inom ett hem förekommande göromål. Har genomgått linnesömnadskurs. Fina rekommendationer finnas. Svar märkt. »Familjemedlem», Blackstad p. r.

ENKEL BILDAD FLICKA önskar komma i fint hem för att mot fritt vivre eller någon bet. få lära finare matlagning. Svar tacksamt under adr. »Våren 1919» Kalmars p. r.

ANSPRÄKSLÖS FLICKA önskar under några månader komma i bättre hem för att lära hushåll. Svar med inackorderingsvillkor till »H. Familjemedlem», Iduns exp. f. v. b.

17-ÅRIG KRAFTIG FLICKA från gott hem och som genomgått 6 kl. i högre flickskola, önskar från 15 febr. plats i god familj, helst på landet. Svar till »Runa», Iduns exp.

19-ÅRIG, BILDAD FLICKA önskar plats som hjälp och sällskap hos rar husmor. Även villig att läsa läxor med mindre barn. Kunnig i handarbete. Svar till »Dalkulla», p. r. Falun.

PLATS SOM GUVERNANT för barn i åldern 7—9 år sökes till hösten av lärarinna, som genomgått 8-klassigt läroverk och småskoleseminarium. Sv. till »Hösten 1919», Iduns exp. f. v. b.

PRÄSTDOTTER, 27 år, önskar snarast plats i bildad familj. Är van vid husliga sysslor, även något sjukvård. Har genomgått husmodersskola. Är även villig undervisa nybörjare i musik samt event. övervaka läxläsning. Svar till »15 Februari», Iduns exp. f. v. b.

SJUKSYSTRAR, vars närmaste intresse är att bereda sol och värme åt moderlösa små, söker härmed plats antingen i privat familj eller barnhem. Svar till »Marit Hada», Iduns exp. f. v. b.

HUSFÖRESTÄNDARINNEPLATS. 40-årig ensamstående änkefru söker plats som husföreståndarinna där husmor saknas. Flerårig praktik från eget hem. Goda rek. Svar till »Z», Iduns exp. f. v. b.

UNG FLICKA av god familj önskar mot fritt vivre komma i bättre familj där jungfru finnes, för att lära matlagning och ett hems skötande. Ej rädd för arbete. Tacksam för svar till »Första Mars 1919», Iduns exp. f. v. b.

BÄTTRE FLICKA, 17 år, önskar plats som hjälp och sällskap i familj å större gård, helst där jämnårig dotter finnes. Fritt vivre. Familjemedlem. Svar emotes tacksamt under adress »K. Familjemedlem», Iduns exp. Stockholm.

UNG FÖRLOVAD BILDAD FLICKA önskar för sommar och höst komma i ett fint och trevligt hem (gärna prästgård, mindre herrgård) för att lära matlagning, konservering, bakning värninneplikter och för övrigt alla en husmoders göromål. Vill gärna deltaga i allt arbete, men önskar anses som familjemedlem. Är villig betala något men helst fritt vivre. Sv. omg. t. »Omsesidig nytta», Iduns exp.

Kvinnlig arbetskraft

inom såväl hennens som andra kvinnliga arbetsområden kan Ni med bästa resultat

erhålla genom att sätta in en annons i IDUN, specialorganet för kvinnliga platsannonser av alla slag.

Insänd Eder annonser till Iduns Annonskontor, Sthlm, och ni erhåller omgående prisuppgift.

BÄTTRE FLICKA önskar plats i vänlig familj eller också att förestå ett hem där husmoder saknas. Kunnig i matlagning och i allt vad hör till ett hems skötande. Svar till »Ordentlig», Iduns exp. f. v. b.

FÖRLOVAD BÄTTRE FLICKA önskar komma i gott hem som husmoders verkliga hjälp. Är kunnig i matlagning men önskar förvärva ytterligare färdighet däri ävenså i ett hems skötsel. Är villig betala något om så önskas. Svar till »Familjemedlem», Bollnäs p. r.

HUSFÖRESTÄNDARINNA. Glad medelålders lantbrukardotter önskar pl. att förestå hem och hushåll. Är fullt kunnig i allt, som hör till ett väl ordnat hem. Har genomgått husmodersskola sy- och vävskola. Sv. märkt »Värdinna», Askersund, p. r.

TVENNE UNGA BILDADE FLICKOR önska för sommar och höst som hushållselever komma i fint trevligt hem att lära allt som förekommer även värninneplikter. Önska anses som familjemedlemmar men äro villiga deltaga i allt arbete. Helst där ungdom finnes och om möjligt tillfälle till bad. Svar med prisuppgift och uppslysningar till »Juni 1919», Iduns exp.

Ärade husmödrar!

En 19-årig flicka av god familj önskar plats i en prästgård på landet eller i ett annat, bildat, gott hem, att gå frun tillhanda i alla inom ett hem förekommande göromål; dock ej grovssylor. Sökanden är frisk, med gott o. jämt lynne, kunnig i matlagning, sömnad, barnkär, intresserad av sjukvård, något musikalisk, hemkär; genomgått för 2 år sedan en Praktisk skola med vackra betyg. Lön önskas; även att vara som familjemedlem. Sv. tacksamt till »19 år» Box. 552, Ludvika. De bästa rek. kunna fås.

Mot fritt vivre

önskar ung bättre flicka plats på herrgård att deltaga i och lära sig husliga sysslor. Svar märkt: »Bohusländska», Kärningön.

Plats som husföreståndarinna

sökes av medelålders änkefru, fullt kunnig i ett hems skötande. Mycket goda referenser finnas. Svar till »S. B. C.», Svenska Dagbladets kontor, Göteborg.

Kvinnliga platssökande och lediga platser

såväl inom hemmen som överallt där kvinnlig arbetskraft kommer till användning kungöres fördelaktigast genom annons i Idun, landets äldsta och största kvinnotidning, som läses i alla bildade svenska hem från Ystad till Haparanda. Annonser mottagas af de flesta annonsbyråer i riket eller insändas direkt till

Iduns annonskontor, Stockholm

20-årig flicka

önskar plats i fin familj som husmors verkliga hjälp. Har genomgått kurs i sjukvård. Tacksam för svar till »Fritt vivre» Iduns exp.

INACKORDERINGAR

OBEMÄRKT DAM erbjudes förstklassig inackordering och vård. Svar märkt »Bättre dam» (värmlandsnatur), Iduns exp. f. v. b.

EN ELLER TVÄNNE FLICKOR i konfirmationsåldern mottagas under ett par månader i prästgård (rymlig och bekväm) i mellersta Sverige. Svar till »Ett hem» Iduns exp., f. v. b.

UNG FLICKA önskar komma i god familj, där ungdom finnes o. tillfälle gives att lära hushåll samt om möjligt även lektioner i musik samt något språk. Sv. till »18 år feb. 1919» under adr. S. Gumaelii Annonsbyrå, Stockholm f. v. b.

SJUKLIG DAM, tidvis sängliggande önskar god inackordering i privat sjukh. i högt belägg. skogsstrakt, helst Småland. Svar med beskrivning o. prisuppgift till »A. K.», Linköping p. r.

Konfirmander

mottagas i vacker trakt av Ostergötland intill järnvägsstation och nära stad 5 juli—10 aug. Tillfälle till bad. Kyrkoherde Axberg, Normlösa Rt. 15.

Doktorinnan Vilma Erikssons Hviloem,

beläget 15 min. skogsväg från Arvika. Adr. Högåsen, Arvika. Bröst-klena mottagas ej.

Gahns

Maniol

Fukt och kyla huden ej tål
Använd dagligen Gahns Maniol

D:r A. KARSTEN
Medicinskt Elektricitets-,
Ljus- och Röntgeninstitut
Kungsgatan 60, STOCKHOLM
Behandling av
reumatiska åkommor

Gymnastikdirektörsexamen
avlägges efter 2-årig kurs av kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
Ny kurs börjar 1 sept.
Prosp. Major J. G. Thulin, LUND.

GÖTEBORGS GYMNASIUM
Förmånligaste specialkurs i
MASSAGE O. SJUKGYMNASTIK
Gedigen och fullständig utbildning
Begär illustrerat prospekt.

Göteborgs Enskilda Handels-Gymnasium
Fullständigaste ensk. handelsläroverk
Framstående lärarekrafter.
Studierektor: Föreståndare:
ANDREAS CARLBERG ERIK BÖRNER
Fil kand. Diplom. Dir. Avgångsex. fr.
fr. Handelshögskolan i Göteborgs Handels-
instit. i Stockholm.
Inspektör:
OTTO NORDENSKIÖLD
Fil. dr Prof. vid Göteborgs Högskola.
Begär illustrerat prospekt.

Stockholms Nya Gymnastik-Institut
S:t Eriksgatan 32. 1-årig kurs. Be-
gär prospekt!

Gerda von Sydows SÅNG- OCH MUSIKINSTITUT
1 David bagares gata 1
A. T. 285 11. R. T. 94 33.

Doktor A. Kjellbergs
Kurs i massage och sjukgymnastik
Begär prospekt!
Stockholm. Holländaregatan 3.

Underlivslidande
och dylikt undgåsbäst genom
bruk av livmoderspruta. Pris
15, 19, 23 kr., med båda rören
20, 25, 30 kr. Lämpligaste
lösning är Noliberpulver 5 kr.
pr ask. Livmoderspeglar 10 kr.
Även andra sjukvårdsartiklar.
Prislista mot 12 öre porto.

CARL G. SCHRÖDER,
Möllevångsgatan 53 b, Malmö.

Ungdomlig charme
mjuk och smidig ansiktshud, röda
händer vita efter användandet av
Majorskan Edmans
Crema Ideal
Pris per burk 3:50.
Parti: Parfymeri Barlach,
Stockholm C.

Misspyrdande hårväxt,
vårort, födelsemärken, avlägsnas för
alltid medelst elektrolysbe-
handling. Rådfråga läkare ang.
metodens tillförl. Mottagn. 10-3.
Birger Jarlsg. 58, invid Tegnérg. R.
Ost. 1956. A. 9606. Karin Mårtensson,
Stockholm.

Toilettvål
Florodol & Ovicula
å 23 kr. duss., Savon Amygdalin
(mandeltvål) i fin dussinför-
packning å 13 kr. duss. Prima
Tvåttvål Hudik å 3:75 pr
dubbelbit. Dessutom alla andra
toalett- o. sjukvårdsartiklar bil-
ligast från MAGASIN SPECIAL,
Ard. N., Vesterlånggatan 66,
Stockholm. Ill. katalog gratis.

FREJAMI - PASTILLERNA
skänka lindring och baf vid hals
och bröstskammar

CHOLAD-
KONFETT-
BOKOR
S. E. J. A.
SPLA.

D:r E. Dujardins
Kosmetiska Kliniker, Köpenhamn.

Spec. Paraffinbehandling av ansiktsfel (såsom vanprydande form på
näsa, mun, kinder, haka och byst) samt ärr, rynkor och andra miss-
bildningar.

Träffas: Östergade 33, onsd. 1-3. Tel. Byen 1283 y.
Amagerstov 31, tisd. o. fred 4.30-6. Tel. Byen 51.

IDUNS KOKBOK

utgifven af Elisabeth Östman, afhandlar såväl mat-
lagning i vanlig bemärkelse som bakning och
konservering af kött, fisk, frukt, grönsaker och
svamp, karamell- och konfektkokning, beredning
af drycker och charkuterivaror, servering, bord-
dukning och servetfbrytning och

är

vår modernaste kokbok fill utstyrel och innehåll.
Alla bokens 1,071 recept äro praktiskt pröfvade vid
Elisabeth Östmans Husmoderskurs och öfver-
skådligt uppställda, med ingrediensernas vikt eller
rymdmängd noggrant angifven. Afven helt unga
husmödrar och tjänarinnor med mindre erfarenhet
och vana finna därigenom en säker handledning,

den

är rikt illustrerad, med 12 färgtrycksplanscher
af köttstycken, fåglar, fiskar, svampar samt grön-
saker jämte fyra styckningsplanscher och två sidor
med fotografier af olika servetfbrytningar. Det

bästa

beviset för bokens lämplighet som vår generations
kokbok för det borgerliga svenska hemmet är, att
det redan tryckts öfver 40,000 exemplar af

kokboken.

Den kostar, inbunden i vackert band, endast
kr. 7:— och den finnes att tillgå hos närmaste
bokhandel eller portofritt från Förlaget, Iduns
expedition, Stockholm.

Utmärkta organ

för
annonsering i landsorten:

- Arvika:** Arvika Tidning.
- Avesta:** Avesta Posten.
- Borlänge:** Borlänge Tidning.
- Borås:** Borås Tidning.
- Eksjö:** Eksjö-Tidningen.
- Engelholm:** Engelholms Tidning.
- Eskilstuna:** Eskilstuna-Kuriren.
- Falun:** Falu-Kuriren.
- Gefle:** Gefle-Posten.
- Halmstad:** Hallandsposten.
- Hedemora:** Södra Dalarnes Tidning.
- Hälsingborg:** Hälsingborgs Dagblad.
- Härnösand:** Härnösands-Posten.
- Höganäs:** Höganäs Tidning.
- Jönköping:** Smålands Allehanda.
- Kalmar:** Barometern.
- Karlskrona:** Karlskrona-Tidningen.
- Karlstad:** Karlstads-Tidningen.
- Katrineholm:** Katrineholms-Kuriren.
- Kristinehamn:** Ansgarii-Posten.
- Landskrona:** Landskrona-Posten.
- Linköping:** Östgöten.
- Ludvika:** Ludvika Tidning.
- Luleå:** Norrbottens-Kuriren.
- Malmö:** Skånska Aftonbladet.
- Mariestad:** Tidning för Skaraborgs län.
- Mora:** Mora Tidning.
- Norrköping:** Norrköpings Tidningar.
- Nyköping:** Södermanlands Nyheter.
- Nässjö:** Nässjö-Tidningen.
- Oskarshamn:** Oskarshamns-Posten.
- Sköfde:** Skaraborgs Läns Annonsblad.
- Sundsvall:** Sundsvalls-Posten.
- Säter:** Sätters Tidning.
- Trelleborg:** Trelleborgs Allehanda.
- Uddevalla:** Bohusläningen.
- Uppsala:** Tidningen Upsata.
- Umeå:** Västerbottens-Kuriren.
- Visby:** Gottlänningen.
- Västerås:** Vestmanlands Läns Tidning.
- Växiö:** Smålands-Posten.
- Ystad:** Södra Skåne.
- Örebro:** Örebro Dagblad.
- Örnsköldsvik:** Örnsköldsviks-Posten.
- Östersund:** Jämtlands-Posten.
- Östhammar:** Östhammars Tidning.

"Man känner igen tankarnas eld, mognad av djup,
den stora omfattande beläsenheten, personlighetens
uttrycksfullhet och brinnande nitälskan, andens eld och
själens styrka samt det konkreta och målade språ-
ket, som stundom genomdallras av en poetisk skönhet
och frihet. Man är då tacksam över att få sätta upp
denna bok som ett värdefullt minne av en bortgången
sanningskämpe och storman. Man önskar också, att
dessa enastående och storslagna arbete måtte finna
framgång och hitta väg till många kristna hem och
hjärtan", skriver Pastor Gunnar Sjöfors i Eksjö Tidn. om

**En årgång högmässa-
predikningar**

av **Biskop Lindström.**

Utgives häftesvis i anslutning fill kyrkoåret och sub-
skription mottages i varje bokhandel eller direkt porto-
fritt från

C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG, LUND.

Kvinnlig Trädgårdskurs

börjar den 15:e mars på Kingsfield, Kattarp, Skåne, omfattande frukt-
odling, grönsaks- och blomsterodling samt bänkskötsel etc. Prospekt
sändes på begäran av föreståndarinnan,
FRÖKEN ALMA JONSSON
Elev från Swanley Fruktodlings- o. Trädgårdsinstitut i Kent, England.

BENNO BECKEMANS
FOTOGRAFISKA MAGASIN
15 DROTTNINGGATAN 15
STOCKHOLM.
FRAMKALLAR- KOPIERAR- FÖRSTORAR

**Olycksfall- och sjuk-
Skadestands-
Automobil-
Motorcykel-
Glas- o. Vattenskade-
försäkring.**

Försäkrings A.-B. NORNAN, Göteborg.

Trädgårdskurs för kvinnor

börjar till våren vid Osby Lanthus-
hållsskola. Friskt och stjär-
kande arbete. Goda utkomst-
möjligheter. Hushållsskolan börjar
12 maj och Lanthushållsskolan 4 aug.
Statsunderstöd till mindre be-
medlade.
Rektor E. Brolin, Osby.

Frikurs

i Örebro Väfskola

På grund av statsanslag meddelas
kostnadsfri undervisning i spånad
och vävnad under tre månaders tid:
6 mars-5 juni 1919 å 10 frielever
från alla delar av landet. — Ansök-
ningar, åtföljda av åldersbevis in-
sändas före 15 febr. till vävskolans
föreståndarinnan, Fröken Dagmar Swi-
dén, Örebro.

Trädgårdselever.

Unga kvinnor, intresserade för träd-
gårdsskötsel, erhålla grundlig prak-
tisk och teoretisk utbildning vid
trädgårdskurser å folkhögskolan i
Östra Grevie (Skåne) under ti-
den 1 april-september. Kvalificera-
de lärarekrafter, centralt läge. Upp-
lysningar mot enkelt porto från un-
dert., skolans rektor adress Östra
Grevie.

Sigurd Lindeborg.

FLÅTOR förfärdigas af Edert
afkammade hår, för
endast 7 kr. pr st.
Förstklassigt arbete garanteras
A. Johansson, Bonäs, Mora.

Lyckade bakverk
Åstadkommas lättast med
Nornans Jästpulver

Ingenieur-Akademie
Wismar a. d. Ostsee
f. Masch.-Elektr.-Ing.

Bauingenieurw. u. Archi-
tekt. Spezial-Kurse für Eisenbeton-
bau, Schiffsmasch.-Automobil- und
Luftschiff-Mot.

Wiederh.-Kurse im Jan.

VAR FINNES en bättre familj som
vill taga ett litet vackert gossebarn
av bättre flicka. Svar märkt »Ett
år» Iduns exp.

Heltorkade nypon

säljas. Pris 4 kr. pr kg. Svar till
»N. A.», Box 6, Vinslöv.

**Nu är det tid att beställa
Holländska lökar.**

Dir. imp.

Gladiolus i praktbl. 15 öre st.
Begonia " 30 " "
Anemoner " 8 " "

Svar till »Sommarprakt. Iduns exp

SJU

dagar i veckan
läses en annons i

IDUN

Idun utgives denna
vecka i A och B.